

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI
IPARÁGAK SZÁMÁRA KIADJA
A MAGYARORSZÁGI KÖNYV-
NYOMDÁSZOK ÉS ROKON-
SZAKMABELIEK SZAKKÖRE

XX. ÉVFOLYAM
1910. ÁPRILISHÓ
NEGYEDIK SZÁM

GRAFIKAI·SZEMLE

HAVI·FOLYÓIRAT·A·GRAFIKAI·IPARÁGAK·SZÁMÁRA

Tartalom: Szakirodalmunk gyarapodása. Magyar cinkografusok, Faltusz Edétől. Históriai apróságok a logográfáról. Közgyűlési utóhangok, Wanko Vilmostól. Főbb tudnivalók a klisé-előállításról. Adatok nyomtató sajtóink történetéből. A párisi nemzeti nyomtató műhely. Íveink gyűrdőse nyomtatás közben. Az angol napi lapok legelseji. Pécsvárosi levél. Német ósnyomatok jegyzéke. Szakbeli előadás és kiállítás Temesvárt. Különféle közlemények. Hivatalos rész.

XX·ÉVFOLYAM·MDCCCCX·ÁPRILIS·NEGYEDIK·SZÁM

ZAKIRODAL-
MUNK
GYARAPO-
DÁSA

Nagy, jelentőség dolgában igen messzire ható szakirodalmi eseményt regisztrálhatunk: a Budapesti Gépmesterek és Nyomók Köre áldozatkészségéből olyan kompendiuma jelent meg a nyomtatástechnikai és ezzel kapcsolatos tudnivalóknak, amelyre méltán büszke lehet minden magyar könyvnyomtató, mert nagyszerű bizonyítéka ez annak az egyedül helyes életfölgógnak, hogy a mindennapos kenyérért való küzdelem, a folyton dúló gazdasági harcban való tudatos vagy önkénytelen részvétel mellett nem szabad megfeledkeznünk a szépnek, a művészinak, a szaktudományinak az ápolásáról sem. S örülünk rajta, hogy e helyes fölgógnak egy munkásokból álló olyan tekintélyes testület, mint a Budapesti Gépmesterek és Nyomók Köre tette a gyakorlatban magáévá.

Az új könyvnek különben »A gépterem« a címe, s régi jó szakíró kollégánk, *Fuchs Zsigmond* volt a szerkesztője. Nyomtatását a Világosság Könyvnyomda R.-T. végezte, az ára pedig tíz korona.

A könyvet eredetileg jubileumi kiadványnak tervezték arra az alkalomra, hogy a Gépmesterek Köre — két esztendő előtt — fönnállásának első negyedszázadát töltötte be. Az ötletszerűen kipattant eszmét nem lehetett az eredeti határidejére megvalósítani, de a

Gépmesterek Köre férfiai azért nem ejtették el, hanem folytonosan javítva a tervezeten, két és fél esztendei ernyedetlen munka után létre hozták a most előttünk fekvő, instruktív érték dolgában páratlan művet. S most csodáljuk az érdekeltek türelmét, akik nem törődve a késedelmeskedés nyomán innenonnan fölhangozó csipkedéssel, gúnyolódással, egyesegyedül csak arra fordították iparkodásukat, hogy ez a mű igazán monumentális legyen: a Budapesti Gépmesterek és Nyomók Köre negyedszázados fönnállásának méltó monumentuma.

Amennyire a világ nyomdászati szakirodalmát ismerjük, nem tudunk olyan könyvet, mely a nyomtatástechnikai tudnivalók egész egyetemét ily ügyes összeállításban és ennyire bőven tárgyalná. Bátran igazat adhatunk a derék szerkesztőnek, amidőn előszavában teljes önérzettel kijelenti, hogy a »Gépterem« az egész nyomdászati szakirodalomnak első olyan könyve, amely igazán egyetemesnek nevezhető, és mely ez egyetemes voltánál fogva mindazt alaposan és bőven tárgyalva magában foglalja, amire a gépmesternek mind a géptechnika, mind pedig a nyomtatási technika tekintetében gyakorlatilag szüksége van. Az egész könyvön tehát a praktikusságra, a gyakorlati használhatóságra való törekvés vonul végig. A szerkesztő az egyes technikai kérdések tárgyalásánál azt tartotta szem előtt, hogy azok könnyen föltalálhatók és jól áttekinthetők legyenek, s ne kelljen az egy-egy kérdésre való feleletet esetleg órákon át is keresgélünk.

Részletes bírálatról, tüzetes megismertetésről nem lehet itt most szó. Két és fél esztendő szorgos munkáját nem lehet néhány nap alatt minden ízében áttanulmányozni és

minden finomságaiban átérteni. De amennyiben ily rövid idő alatt általános bírálatról lehet szó: meggyőződésünkhöz híven kimondhatjuk, hogy mind a szerkesztő, mind pedig munkatársai a legjobb, legbecsületesebb munkát végezték. Szinte el vagyunk ragadtatva, amikor a művet nézzük.

Már a külső megjelenése is impozáns ennek. Lexikon-formátumos hatalmas kötetet tesz ki 524 szövegoldallal s ebben 375 ábrával; van benne ezenfelül egy sereg olyan színes nyomtat, főképp a Nyomdászati Tanműhely tanárának, *Muhits S.* festőművésznek színtanulmányi vázlatai nyomán, amelyek egymagukban is nagy tanító értéket képviselnek.

Tipográfiai kiállítás mintaszerű s dicséretére válik a Világosság könyvnyomdának.

Minden szép, minden hasznos a könyvben. Ön maga ellen való vétet követ el az a. könyvnyomtató, aki meg nem szerzi. *π.*

AGYAR CINKOGRA- FUSOK

Ha az áruforgalmi statisztikának a sokszorosító iparra vonatkozó adatait megfigyelés tárgyává tesszük, úgy a fényképészeti, de különösen a kemigráfiai ipar behozatalának magas számadatai a kivitelével szemben meg kell hogy döbbsenjenek bennünket. Mert míg a behozatal a több millió koronákban jár, a kivitel alig több valamivel a semminél, s így valószínű, hogy egy-egy nevesebb bécsi vagy prágai cinkografus több értékű árút küld ez országba, mint amekkora forgalmat a budapesti cinkografusok együttvéve elérnek.

Kérdezve azt, hogy miért nem maradnak vagy maradhatnak meg ez óriási összegek a honi cinkografusok részére az országban: kétféle feleletet is kaphat az ember. A cinkografusok válasza az, hogy a nyomdatulajdonosok és nyomdai szakmunkások elfogultak a honi cinkografusok irányában, s nem bíznak

bennük; a nyomdászok ezzel szemben meg azt a választ adják, hogy a magyar cinkografusok, illetőleg termékeik nem állanak a fejlettség és kivitelbeli precizitás ama fokán, amely fejlettség és precizitás fő föltétele a nyomtatvány szépségének és sikerült voltának.

Bárhogy latolgassuk is e válaszokat, csak egyféle igazságos végeredményre lehet jutni általuk, és ez az, hogy a cinkografusoknak a nyomdászokat vádló feleletében van meg az igazság nagyobbik fele, s abból folyik a második és brutálisabb vád: a nyomdászok részéről jövőnek az oka is. Miért nagyobbítsa üzemét és miért investáljon drága és jobb szerkezetű gépeket, készülékeket stb. a magyarországi cinkografus, ha azoknak egy régi balhit miatt hasznát nem veheti; ha nincs oly megrendelői köre, amely jobb munkát igényelve, azt megfizetné, s így a nagyobb beruházásokat kifizetődőkké tenné. Volt példának okáért már arra is eset, hogy bizonyos autotípiái munkát negyven százalékkal drágább összegért csináltattak Bécsben, mint amennyibe Budapesten került volna, s mégsem voltak különbek az autotípiák az itteni lelkiismeretesebb cinkografusok munkáinál.

Régi hibája nyomdászainknak, hogy amikor valami jobb cinkográfiai munkára van szükségük, a budapesti e nembeli intézetek egyenes elkerülésével Bécsbe, Prágába avagy Németországba sietnek véle, és a budapesti cinkografust csak a legsürgősebb s teljességgel elkerülhetetlen esetekben keresik föl. Így természetesen megesik, hogy ezek a »legsürgősebben« szállítandó munkák úgy is festenek, mint ahogy a sürgős munkák jó nagy átlaga szokott festeni.

A közelmúltban egy fölötte ismert nevű vidéki nyomdatulajdonos egyik szakeikkében azzal dicsekedett, hogy az elmúlt évben X. Y. bécsi cinkografusnak ennyi, az előző évben meg annyi meg annyi ezer koronát juttatott, és így bizonyos, hogy kizárólag csak a politikailag leszidott Bécsből szerzi be klisészükségletét. Ugyanez a cég saját terményeinek a honi iparpártolás szükségességének unos-untalan való hangoztatása mellett igyekszik piacot hódítani. Hol van ebben az eljárásban a következetesség meg az igazság?

Volt eset arra is, hogy egy másik nyomdatulajdonos a jól készült, de azután rosszul

nyomtatott honi autotípiákért az odiumot mind szakkörökben, mind pedig az üzletfelei előtt a cinkografusra hátrította. Jellemző az is, hogy egyes laptulajdonosok a hazai iparpártolás jelszavait koptatják a lapjaikban, míg ők maguk legkevésbé pártolják azokat az iparágakat, amelyek tőlük függve, sem megerősödni, sem végkép elpusztulni nem tudnak.

Tárgyilagos akarok lenni, s így rá kell mutatnom a budapesti cinkografusok hibáira is, mert tagadhatatlan, hogy sokszor és sok tekintetben van a munkájukban kivetni való. Tehetem ezt annál is inkább, mert e téren közel két évtized megfigyelését sűrítettem össze, valamint azon oknál fogva is, hogy oly nyomdában dolgozom, amely több cinkografus minta- és próba-nyomatait készíti, és így különös alkalmam és módom van ilyen tárgyú megfigyelésekre és tapasztalatokra.

Kezdem azon, hogy körülbelül tíz esztendő előtt szükségem lévén cinkográfiai mintalapokra, több cinkografustól kértem s kaptam is ilyeneket. Egyik-másik mintalap valósággal remeke volt a cinkográfia s tipográfia helyes összeműködésének. Két évvel ezelőtt ismét szükségem volt mintalapokra; ismét kértem és kaptam is, de csak azokból, amelyeket már tíz esztendő előtt is megküldöttek. Önkéntelenül is azt kérdeztem magamban, hogy hát a budapesti cinkografusok nem élnek azzal a rég ismert kereskedői fogással, hogy terményeiket, fejlődésüket és képességüket ismertető füzeteket, mintalapokat adnak ki? A külföldi e nembeli cégek legalább 1–2 évenként keresik fel a szebbnél szebb s újabbnál újabb mintalapjaikkal és újabb eljárásokat ismertető füzeteikkel a rendelő kontingenst képező nyomdászokat és állandóan hirdetik magukat a szaksajtóban, sőt van egy prágai cég, mely negyedévenként bocsát ki egy-egy árjegyzék és mintalapokkal telített füzetet és ezzel állandosítja nevét — ami a főcél minden reklámnál — a piacon, a többiek és különösen a budapestiek rovására.

Erről beszélve egy budapesti cinkografussal, az oda nyilatkozott, hogy Magyarországon a mintafüzetek és ismertetőik kiadása kidobott pénz. Az nem áll! Ha így lenne, akkor a külföldiek Magyarországra küldött füzetei is kidobott pénz lenne? Tessék csak minél többször minden technikai raffinériával előállított

füzetekkel a nyomdászok elé kerülni, és a honbani nyomdász mihamar meg fog győződni arról, hogy itthon is megkaphatja olcsóbban azt, amit a külföldről hozat ma. Egy-két meddő kísérlet vagy kevés eredménnyel járó minta-füzet kibocsátása nem lehet ok arra, hogy ez teljesen feladódjék, sőt inkább ok arra, hogy minél szélesebb körben még a külföldre is kerüljenek belőle. Minta-füzetek kibocsátása a legjobb reklám, amelyre kiadott pénz kamatostul visszatérül, csak hogy nem mindjárt s nem készpénzben, hanem forgalom-nagyobbodás formájában.

Magáról a szorosabban vett technikai oldalról is akarok egy pár oly hibára rámutatni, ami nagyrészt oka a külföldi cinkografusok itteni nagy térfoglalásának. Az egyik például az, hogy a felhasznált cinkanyag nem oly jó minőségű, mint a külföldieké, nem bírja a nagy példányszámot, ami tömeges árjegyzékes nyomtatásnál fontos körülmény. Több külföldi cég még a jó anyagot azonkívül nikkal-galván átfuttatással látja el és ezzel még jóval tartósabbá és ellentállóbbá teszi a kliséket. Másrészt pedig a budapesti cinkografusok dúcfája nem olyan ellentálló, mint a külföldi. A külföldiek cédrus- és rendkívül száraz — 10–20 éven át raktáron állott — száraz juharfát használnak fel, sőt ama kliséket is homlokléccel láttatják el a megvetülés elleni óvszer gyanánt, amelyek alig ütnek meg a nyolevan négyzet-centiméternyi nagyságot. Az itthoniak ezt alig teszik. A dúc megvetülése éppen a kevésbé száraz fa miatt napi renden van, a homlokléc pedig sokszor még a hatszáz négyzet-centiméternyi kliséken is hiányzik. Ezt föltétlenül figyelembe kell venni a cinkografusoknak, mert hiszen ők is jól tudhatják, hogy a jó vagy rossz kliséalap a fő oka némely autotípiák jó vagy rossz kiadódásának. Igaz, hogy ma mind inkább tért hódít a vastalpról való nyomtatás, de nem szabad megfeledkezni arról, hogy nem minden nyomdának áll módjában ezeket beszerezni egyrészt a magas árak miatt, másrészt azért, mert az autotípiák nyomtatás sok helyt csak ritkán fordul elő. Fontos különben a gépmester szempontjából még az is, hogy a fölhasznált fa magassága nem felel meg mindenkor a betűmagasságnak; az egyik fa csak szinte toronymagasságú kartontömegnek föl-

ragasztása által éri el a kellő magasságot, s a sok kartontól rugalmassá válik a dúc, más klisék meg jóval magasabbak, mint kellene lenniök, amin a gépmester – nem lévén a nyomda asztalosmunkára is berendezve – csak üvegpapírossal való huzamos csiszolással vagy reszelgetéssel tud (néha a klisé megsérülése árán!) úgy ahogyan segíteni.

A fölszegelt klisének semmiesetre sem szabad huszonhárom és fél milliméternél magasabbnak lennie, mert már ez is meghaladja valamivel a betűmagasságot. Viszont az sem helyes, ha a klisé-magasság a huszonegy milliméteren alul marad, mert ez ismét a kartonpapírossal való túlságos egalizálást teszi szükségessé, ami által a klisé – mint már említve is volt – rugalmassá és kevésbé ellentállóvá válik.

A fára való rossz fölszegelés is nagyon sok panaszra ad okot. Különösen a többszínű nyomtatásra szánt kliséknél jogosultak e panaszok, mert bizony gyakori az eset, hogy egy egész centimétert is kitesz a különböző színű klisék közt való regiszterbeli eltérés. Hogy mennyi idejébe kerül a gépmesternek az ily klisék rendbehozása: talán mondanunk sem kell. Pedig a cinkografus az ú. n. »Passzeichen« után való fölszegeléssel és egy kis figyelmességgel könnyen segíthetne a bajon.

Az elfutó háttereket sem ártana mélyebbre maratni, úgy mint az a külföldön szokás.

Röviden összegezve a dolgot, megállapíthatjuk, hogy a budapesti cinkografusok munkája általában jó; ami hiba van benne, annak tulajdonítható, hogy a nyomdászok az észlelt hibákra nem mutatnak rá, s így a cinkografus nem vehet azokról tudomást. *Fastusz Ède.*

ISTÓRIAI APRÓSÁGOK A LOGO- GRÁFIÁRÓL

(1.) A logotípiák alkalmazása a nyomdászat történetével egyidős. Gutenbergnek a har-

minchat-soros biblia idején több mint kétszáz különféle betűjegye volt, s ezeknek több mint háromnegyed része a szoros értelemben vett logotípiák sorába volt számítható.

Ezek a logotípiák, csak úgy, mint az *fi*, *ff* s egyéb efféle ligatúrák, esztétikai célt szolgáltak: a betűk közt különben keletkezhető szembántó hézagok eltüntetése volt a céljuk.

Egészen más célból történtek logotípiás szedési kísérletek a tizennyolcadik század végétől Európa egyik-másik államában. A cél itt már kevésbé ideális, de azért elég fontos volt. A szedés gyorsítására irányult ugyanis.

A legrégebbi ilyen kísérlet *Hoffmann Ferenc Ignác József* elzászi könyvnyomtató nevéhez fűződik. Hoffmann 1784 körül Strassburgban nyomdászokodott, és csökönys német érzése révén minduntalan összeütközésbe jutott az uralkodó francia hatóságokkal. 1787 november 1-én a tanács őt ezért egyszerűen megfosztotta nyomdájától, s Hoffmannak egyáltalában nem maradt semmije, földönfutó lett.

Még strassburgi nyomdászokodása idején – 1784-től fogva – ráadta fejét Hoffmann az akkori stereotípáló módszerekkel való kísérletezésre, s eljárását politípiának nevezte el. (Későbbi föltalálók a maguk hasonló módszereinek a monotípiá, omótípiá vagy az azóta végképpen meggyökeresedett stereotípiá nevet adták.) A stereotípálás akkoriban még csecsemőkorát érte, a ma szélében használt papiros-stereotípiáról még szó sem volt, de a nyomdászok legjobbjai – köztük Hoffmann is – folytonosan foglalkoztak véle, s lázasan törekedtek valami olyan megoldásra, amely hírt meg vagyont szerezhetett volna nekik.

Mikoriban Hoffmann a nyomdájától megfosztották, nem esett kétségbe, hanem módját kereste annak, hogyan lehetne betűszedés nélkül is könyveket előállítani. 1792 körül egy olyan szekrényt szerkesztett, amelynek nem kevesebb mint háromszázhetven rekesze volt, mindegyikben más-más betűvel, illetőleg logotípiával. E logotípiáknak mindegyikéből azonban mindössze néhány darab volt meg a szekrényben; többre nem is volt szükség, mert nem szedésre szolgáltak, hanem arra, hogy bizonyos képlékeny anyagba egyenként belenyomva őket, matricák készüljenek a segedeljükkel. Ilyen módon a szedési költséget akarta Hoffmann megtakarítani, és ez új el-

járás is volt nála, mert korábbi stereotipálási módjával szedésről készített matricákat. Akármilyen hosszadalmasnak, sőt képtelennek látszik is a matricáknak a betűk egyenkénti benyomogatásával való készítése: az akkori viszonyok mellett ez elég jó eredménnyel járt, mint azt Hoffmannak az így készült matricákról nyomtatott könyvei is bizonyíthatják.

A logotípiák használata különben nem saját ideája volt Hoffmannak, mert a franciáknál 1792 körül már valósággal irodalma volt a logotípiás szedési rendszernek. Az első ilyen tárgyú munkának teljes címe: »Nouveau système typographique, ou moyen de diminuer de moitié, dans toutes les imprimeries de l'Europe, le travail et les frais de composition, de correction et de distribution, découvert en 1774, par madame ***« (Új tipográfiai mód vagy rendszer arra nézve, hogy a szedési, korrekturái s osztási költség Európa valamennyi nyomdájában a felére csökkentessék; föltaláltatott 1774. évben, *** asszony által.) – Egy másik ilyen tárgyú könyvecskének meg ez volt a címe: »Nouveau système typographique, dont les expériences ont été faites en 1775, aux frais du Gouvernement, par Don Francisco Bartelli de Saint-Paul, ancien secrétaire du protectorat de France en Cour de Rome« (A könyvnyomtatás új rendszere, melyre vonatkozólag a kísérletek 1775-ben tétettek a kormány költségén s Don Francisco Bartelli de Saint-Paul, a francia protektorátusnak a római udvarnál volt titkárja által.) – A logotípiás rendszer föltalálójául az első könyvben egy asszony, a másodikban pedig Bartelli de Saint-Paul van megnevezve.

Nemsokára ezek után egy Johnson Henrik nevű angol ember állott elő a logotípiás szedési rendszert tárgyaló könyvecskéjével. Ennek címe magyarra fordítva így hangzik: »Bevezetés a logográfiába, vagyis abba a művészetbe, amely a szavaknak egyes betűk helyett szótagokból való összeszedésén alapszik.« Ezen a könyvön nincsen évszám, de a Journal Polytype 1786-iki évfolyamából (ennek a lapnak a főtebb említett Hoffmann volt a kiadója) megtudjuk, hogy Johnson Henrik 1778-ban kezdte meg ily irányú kísérleteit.

A tizennyolcadik század vége felé többek kedves témája volt a szedésnek a logográfiás rendszer segédelmével való gyorsítása. Annak

a nagy technikai versengésnek az előhírnökét látjuk benne, amely végső eredményében egyrészt a stereotípiának föltalálására és szervevényes új mesterséggé kialakulására vezetett, másrészt megadta az impulzust egy újabb szedésgyorsító eszköz: a szedőgép eszméjének felszínre kerülésére és népszerűsödésére.

ÖZGYŰLÉSI UTÓ- HANGOK

A Szakkör ezidei közgyűlése sok tekintetben szokatlan lefolyású volt. Szenvedélyes, a tárgyilagosságnak teljességgel híján levő beszédek hangzottak el oly művészeti témák fölött, amely témák megvitatása semmiesetre sem tartozhatik az adminisztratív intézkedésekre hivatott közgyűlés tárgyalásainak keretébe. Őt olyan tagtársunk is akadt, ki éles hangon támadta a volt szakbizottságnak, vagy helyesebben szólva: a Nyomdászati Tanműhelynek tagjait.

Kritikájuk – ha ugyan annak lehet nevezni – nem okozott nekünk semmiféle fájdalmat, csupán a tagtársak jóhiszeműségébe, igazságérzetébe és szaktudásába vetett hitünket ingatta meg eme tagtársak egy részét illetőleg. Sehogy sem tudunk belenyugodni abba, hogy egy öntudatos munkásokból álló kör szakirányú működésének bírálata alkalmával tárgyilagos, meggyőző érvekkel megvilágított kritika helyett egyes kollégák szakképzettségét vagy pláne egyes munkáit ráncigálták elő, és azokról mondtak oly bírálatot, amelyért valószínűleg röstelkedni fognak még valamikor.

Erős a meggyőződés, hogy az illető tagtársak nem értették meg a Tanműhely tagjainak az anyagszerűség, a logika s az esztétika elvei szerint való munkálkodását. A fölszólalásukban megnyilatkozott tájékozatlanság legalább erre engedne következtetni.

Nem lehetetlen azonban, hogy a fölszóla-

lók egyike-másika szívesen látta volna, ha a tanmühelyi tagok a támadások hatása alatt a szakbizottság munkájában való részvételtől lemondottak volna. Ez tényleg be is következett, mert a tanmühelyiek tudvalevőleg a rájuk eső választást nem fogadták el.

E sorok írásakor már másképpen alakult a helyzet, és hogy miként fog véglegesen alakulni, az tisztán a tagtársaktól függ, amennyiben őrájuk van bízva annak az eldöntése, hogy a Tanmühely tagjai avagy pedig az ellenzék szószólói mögött álló szaktársak hivattak-e a Kör s ezzel a magyar nyomdászat szakirányú fejlődésének irányítására.

Ezek előrebocsátása után – mint a Kör volt másodtitkára – reflektálni kívánok egyes főlszólók kijelentéseire, amennyiben ezt a közgyűlésen több okból nem tehettem meg, de válasz nélkül azok mégsem maradhatnak.

Az egyik szaktárs kifogásolta, hogy a Kör a Szakegyesülettől elkérve az Uti-Kalauz-pályázat munkáit, abból a célból, hogy azokat tablókba rendezve, a Grafikai Szemlében leközzölje: ezt nem tette, hanem e helyett a pályaművek egyik-másika az Évkönyvben látott napvilágot, részt véve egyszersmind az Évkönyv mellékleteinek pályázatán, sőt közülök az egyik – az, amelyik az Uti-Kalauz-pályázatnál a huszonkilencedik helyre szorult – itt, minálunk az első díjjal lett jutalmazva.

E kifogásra adtam már részleges választ, s most kibővítem azt az alábbiakkal:

A tabló alakjában való közlésnek sok technikai akadálya volt, amelyek elhárítása nagy anyagi áldozatokat követelt volna meg, erre pedig nem volt földőzet. Így meg kellett elégednünk azzal, hogy a pályamunkákat a vidéken szemléltető tanítás céljából városról városra küldjük. Nem áll az, hogy a szakbizottság nyomatta volna ki e mellékleteket az Évkönyv számára; a tervezők maguk ajánlották föl a munkáikat, és ehhez a pályázat nyílt volta révén teljes joguk is volt; nekünk viszont nem volt jogunk ahhoz, hogy bármely mellékletet is visszautasítsunk avagy a pályázat eldöntésénél figyelmen kívül hagyjunk. Tessék csak figyelmesen átolvasni a pályázati feltételeket! – Az a kifogás pedig, hogy a Szakegyesület zsűrije által huszonkilencedik helyre szorított munka nyerte el az első díjat:

egyszerűen nevetséges. Más emberekből állt a bíráló bizottság itt, s másokból ott. Kinek a pap, kinek a papné!

Főlszóló szaktársunk abszurdumnak mondtotta a szakbizottság amaz intézkedését, hogy a Grafikai Szemle mellékletei nyomtatás előtt bíraltassanak meg és esetleg korrigáltassanak ki. E miatt persze sem ő, sem mások nem adnak mellékletet, mert ők a munkájukon változtatni nem engednek, lévén azok mindig-egyike olyan, hogy a kritika nem érhet föl hozzájuk.

Feleletem erre nézve a következő: Első sorban alig is lehetett szó előzetes bírálatról és változtatásokról. A mellékletek – ha előzetes megtekintésre küldettek – vagy közölhetők voltak, vagy nem. Korrekturát nem kívántunk egyikén sem, és különösen olyan munkákon nem kívántunk volna változtatást, melyeknek szedői elismert mesterszedők. Ezek felelősek a saját munkájukért, ha azt a nagy nyilvánosságnak szánták. Mert ha, kérem, mi bármily csekély változtatást követeltünk volna, ezzel a munka esetleges hibáiért való felelősséget is magunkra vállaltuk volna. Ezt pedig nem voltunk hajlandók megeselekedni.

Hogy miért hoztuk meg ama sokat támadott határozatot, az alábbiakban nyer magyarázatot. (Sajnálom, de kénytelen vagyok véle, hogy a határozat tulajdonképpeni okát fölfedjem.)

A mult esztendő elején egy mellékletet kaptunk X. Y. szakbizottsági tagtól, melyet saját felelősségemre letiltattam. El akartam tussolni az egész ügyet – bűnbánóan verem most a mellem ezért a részrehajlásért, – és csak midőn az illető szaktárs piszkálni kezdte a dolgot, akkor jelentettem be a bizottságnak, mely eljárásomat helyeselte. Ettől az esettől kezdve addig sürgettük az előzetes megtekintés rendszerét, míg azt a választmány el nem rendelte.

Erre határozat jogosultságát s helyes voltát legjobban az bizonyítja, hogy azóta nem is voltak csapni való rossz mellékletek, és így nem is voltak főlszöveges kiadások, miként az elmondott esetben, mikor is a nem közölt melléklet papiros-számláját ki kellett egyenlitenünk.

Egy másik kolléga azt kifogásolta, hogy tanfolyamokat nem rendeztünk, s aztán hogy

ezekkel támogattuk volna a Nyomdászati Tanműhelyt. Pedig sem az egyik, sem a másik kifogás nem állja meg a helyét. Tanfolyamok, illetőleg sorozatos előadások rendszerezését a választmány előkészítette; a jelentkezésre szóló fölhívást közreadtuk, és erre jelentkezett is harminc-harmincöt szaktárs, de midőn az előadásokon való megjelenésre került a sor: öt-hat szaktársnál több nem jött el, és így részvétlenség miatt kénytelenek voltunk az előadásokat beszüntetni.

Tanfolyamok szervezésére — amennyiben ez igen költséges — nem is lehet gondolni, éppen a fenti okokból, no meg a miatt is, hogy a tanításra termelt szaktársak annyira túl vannak terhelve munkával, hogy egy nagy megterheléssel járó feladatnak vállalására nem kaphatók.

A Tanműhely ezekkel való támogatása szintén nem felel meg a valóságnak. Igenis kellett volna támogatnunk a Tanműhelyt a tagdíjbevétel 10%-ával, de a Kör — elég sajnos — eme kötelezettségének nem felelt meg s így a Tanműhely belügyeibe való befolyásáról önként lemondott.

A kísérleti nyomdát pedig visszaadjuk azon cégeknek, amelyek annak felszereléséhez hozzájárultak. Tesszük pedig ezt azért, mivel mint előbb említém, tanfolyamok szervezésére gondolni sem lehetett. Egyrészt, mert nem érdemes horribilis áldozatot hozni négy-öt rendszeren járó hallgatóért, másrészt mivel ez év szeptemberében megnyílik az Iparművészeti Iskola grafikai szakosztálya, és oda beiratkozhatik bárki is.

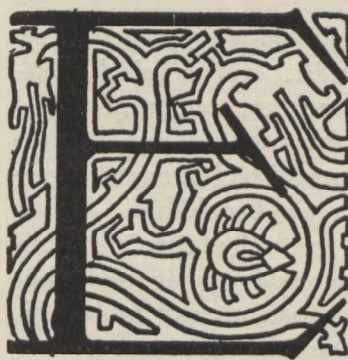
Wanko Vilmos.

TENGELY- ÁGYAK KIMELEGE- DÉSE

A tengelyágy kimelegedése jókora zavarokat okozhat a nyomdai üzemben, bár a gyorsajtók viszonylag lassú járása következtében megközelítőleg sem oly veszedelmeseket,

mint például a vasuti üzemben. A tengelyágyak a mi közönséges gyorsajtóinkon rendszerint csak éppen hogy kimelegednek a nélkül, hogy a vészes pörkölődés fokát érné el a kimelegedés. Legfő orvossága e bajnak a gép lelkiismeretes kenése. Mert a gép járása közben — legyen bár az egymással érintkező és gyorsan mozgó fémfölület még oly síma — bizonyos fokú dörzsolődés áll elő, amelyet ha a lehető legesekélyebb mértékre nem redukálunk, az illető alkotórészek fölmelegednek s ha éppen pörkölődés nem is áll elő: érintkező részük feldörzsolődik, illetőleg felmaródik. A kenőanyagok jó hatása abban nyilvánul meg, hogy az érintkező fölleteket bevonva, azon zsiradékréteget alkotnak s így első sorban két zsiradékréteg dörzsolődik egymáshoz. A gépmesternek tehát minden olajozóluk helyzetével tisztában kell lennie s a pontos olajozást a lehető legszigorúbban ellenőriznie.

BILDÖNTÖTT PÁLYÁZAT

Grafikuskörökben már jó ideje feszült várakozással lesték annak a nagy pályázatnak az eredményét, amely a mostani levélbélyegek helyett volna hivatva újabb, formák s színezés dolgában modernebb bélyegek létesítésére.

Az új bélyegek pályaterveinek elbírálására alakított bizottság Follért Károly postai és távirdai vezérigazgató elnöklésével már befejezte a működését, s a kereskedelemügyi miniszternek javaslatba hozza, hogy a díjakat következőképpen osszák ki: az első díjat (1500 korona) Tull Ödönnek, a másodikat (1500 kor.) Helbing Ferencnek, a harmadikat (1000 kor.) Tull Ödönnek, a negyediket (1000 kor.) Brandmayer Vilmosnak, az ötödiket (500 kor.) Sándor Bélának, a hatodikat (500 kor.) Szentkúty Jenőnek (Pécs), a hetediket (500 kor.) Muhits Sándornak, a nyolcadikat (500 kor.) ifj. Engberth H. F.-nek.

Ezenkívül megvételre ajánlotta a bizottság: Mihály István és Szántó Gergely (Drezda) együttes pályaművét, továbbá Földes Imre (Budapest), Tary Lajos meg Nagy Sándor (Gödöllő) képeit. – Nagy örömeinkre szolgál, hogy a kitüntetettek sorában ott látjuk a Nyomdászati Tanműhely két művésztanárát, Helbing Ferencet meg Muhits Sándort is.

ŐBB TUDNI- VALÓK A KLISÉ-ELŐ- ÁLLÍTÁSRÓL

(1.) Akinek gyakrabban van alkalmához, hogy a könyvnyomtatóknak a cinkografusokkal való érintkezése dolgában megfigyelje azt a tömérdék félreértést, ami a rajzok, festmények nyomtatólemezben való reprodukálásakor fölmerül: bizonyosan örömmel fogad minden olyan tájékoztató közleményt, amelyből ez irányú ismereteit öregbítheti. Éppen ezért tartjuk mi is elkerülhetetlenül szükségesnek, hogy ezt a hálás témát rövidebb-hosszabb cikkek alakjában mentől jobban kiaknázzuk. A tájékozatlanság úgyis nagy e téren.

A fotomechanikai sokszorosítás legegyszerűbb módja az, amikor *vonalas klisé*t készítenek. Hogy milyen az a vonalas klisé: talán mindenki tudja, s így fölösleges volna a terjedősebb s mégis homályos elmagyarázása.

Ha az ilyenforma reprodukálásra szánt eredeti tiszta tusvonalakból áll jól enyvezett fehér papiroson avagy kartonon: a fennakadás esete nem igen szokott előfordulni. Más-kép áll a dolog az indigó-papirossal készült másolatokat illetőleg, aminőket különösen az építészeti irodákból küldenek sokat a cinkografusnak. Az ilyen munka már meglehetősen nehéz, és az eredmény igen sokszor bizonytalan. A kék pauzának közvetlen lefotografálása helyett jobb, ha a rajzot munkába-vétel előtt jó fekete kínai tussal szépen kihúzzuk.

Elkerülhetetlen ez a kihúzás az olyan építészeti rajzoknál, amelyek valamely úgyneve-

zett fénymásoló eljárással többszörösítődtek, és mondjuk fehervonalasak kék, vagy világos kék vonalúak fehér alapon. Bár volnának itt is oly technikai fogások, amelyek némelykor lehetővé tennék a közvetlen fotografálást, a siker biztossága érdekében ajánlatos a kihúzás.

A fotomechanikai másolatot rendszerint kisebbre óhajtják, mint amekkora az eredeti. A kicsinyítés következtében természetesen a rajz vonalai is vékonyodnak, erőtlenednek, amire tekintettel kell lenni az eredeti készítésekor is. Mentől nagyobbfokú lesz tehát a kicsinyítés, annál durvábbaknak, vastagabbaknak kell lenniök az eredeti rajz vonalainak, s egyszersmind annál szellősebbeknek is, nehogy kicsinyítéskor a vonalak összefolyjanak.

Ha olyan tárgyak reprodukálásáról van szó, amelyeken nem csupán vonalakat látunk világos alapon, hanem különbözőképpen árnyalt síkokat is: valamely ügyesebb rajzoló pontozott képűvé teheti a rajzot az úgynevezett szemcsés papiros segedelmül hívásával. Eme papirosnak fölüllete teljesen egyenletesen van szemcsézve; rajzolásakor a kiálló pontocskáknak csak a tetejét színezi be a rajzoló-szerszám, a közbeeső völgyelések pedig érintetlenek maradnak. A rajz körvonalai erőteljes, zárt vonásokkal készülnek ilyenkor rajztollal meg tussal, a sötétebb féltónusokat pedig valami feketébb ceruzával rakja föl a rajzoló.

Az ilyen képnek olyanforma a hatása, mint valami jó féltónusos rajzé; a klisé azonban nem az autotípiák módjára készítik róla, hanem az úgynevezett vonalas maratás módján, ami köztudomásúlag sokkalta olcsóbb, mint az autotípiái munka. E rajzmodor különösen divatképek, himzés- meg csipke-minták és általában árjegyzéki ábrák rajzolására alkalmas.

Hasonló hatás érhető el az úgynevezett hántó-papirosokkal, amelyek fölüllete vékony krétaréteggel van bevonva, sötétszínű gyöngéd hálóval a tetején. Erre az előbb említett módon rajzolnak, s végezetül a rajz legvilágosabb részleteit, az úgynevezett »fény«-eket éles hántókéssel lekaparják. Ez a rajzolási mód is olyan eredetiket szolgáltat, amelyek a közönséges vonalas maratás módján reprodukálhatók. Bútorok, szőnyegek, mintázott tárgyak rajzolására igen alkalmas ez a rajztechnika, sőt még igen hatásos arcképek is készíthetők az ilyenféle hántó-papirosokon.

A féltónusos rajzokat az *autotípiai eljárás* segédelmével kell sokszorosítani. Ennél tudvalevőleg üvegbe vésett, keresztben álló vonalrendszer, az úgynevezett raszter kerül a fotografiai lemez elé, úgy hogy az objektív vetítette kép pontokká bontva ér a fényérző fotografiai lemezre. E széjjelbontás következtében a kép maratásra alkalmatossá lesz.

A mostanában használt raszterek nagyrészt amerikai eredetűek, és még a sűrűségi beosztásuk is az amerikai mértékegységnek felel meg. Alapul van ugyanis véve a hüvelyk (inch), amely 25·4 milliméternyi hosszúságú. A 150-es raszter tehát, amellyel igen sima papirosra szánt képeket készítenek, oly sűrű, hogy egy hüvelyknyi kiterjedésére százötven vonal esik. A jó könyvpapirosra való nyomtatáshoz 133-as, esetleg 120-as raszter szükséges. Közönséges újságpapirosához, amelynek tudvalevőleg elég durva a strukturája, a 65-ös rasztert mondják általán a legmegfelelőbbnek. Vannak még 175-ös meg 200-as raszterek is, amelyekkel azonban már csak a legsimább krétás papirosra lehet elfogadhatóan nyomtatni, de ezt is csak úgy, ha a festék kifogástalan, a gépmester kitűnően érti a dolgát s a gyorssajtót a szokottnál lassabban járattja.

Az autotípiákat általában cinkbe, vagy — a nagyobb tartósság okáért — sárgarézbe szokták maratni, de nem ritka a vörösrézbe maratott autotípia sem, mellyel, mint mondják, jóval lágyabb hatásúan esik ki a nyomtatás.

Ebből a szempontból különben nagy szerepe van a klisék egyéni kezelésének is, mert — mint tudvalevő — a kontinens legkiválóbb nyomdaintézetei is főképpen csak cinkkliséket használnak, és mégis a legbrillánsabb, szinte fölülmulthatatlan eredményeket érik el velük.

A már használt kliséket kizárólag terpentinnel — esetleg terpentín és benzín keverékével — szabad megmosnunk; de rongyot sem ajánlatos használnunk, hanem e helyett egy kis kézmosó kefével vehetünk. Alapos lemosás után a cinklisé fölületét savtól mentes vazelinnel bekenjük, és az egészet papirosba csomagoljuk. A papirosok közül legalkalmasabb e célra az átlátszó, puhább pergamin.

Lúgot sohasem volna szabad a cinkklisék mosásához használni, mert ez a leggyakoribb okozója az oxidálódás néven ismert rozsdásodásnak. Vazelin helyett használhatunk higít-

tott aszfaltlakot is; terpentinnel hígítjuk ezt, s aztán ecsettel kenjük föl a lemez fölületére.

A vörösréz-kliséket nem kell semmiféle ily védőanyaggal bevonnunk. Egyszerűen csak jól megtisztogatjuk, és aztán becsomagoljuk.

A nyomdászembert közletről érdeklí a cinkografusok árszabása. Átlagosan mondjuk 5 fillérbe számítják cinkografusaink a vonal-as klisé, s 10 fillérbe az autotípia négyzetcentiméterét, de ezenkívül a munka természetéhez képest sok eltérést tapasztalhatunk a föntebbi tételektől. A megrendelés mennyiségéhez képest engedményt is szokás adni.

Cinkografusainkkal való érintkezésünk közben gyakran hallhatjuk a »minimális nagyság« kifejezést. Ez azt jelenti, hogy bizonyos nagyságon, például hatvan négyzetcentiméteren alul nem csökkenhet már a klisének az ára. S ez természetes is, mert a cinkografusnak már mindegy: akár egy, akár pedig hatvan négyzetcentiméternyi a klisé, egyformán megvan véle a munkája, vagyis egyformán el kell végeznie a fotografiai fölvetel, az átvitel, a maratás, a fára-szögezés stb. munkáját. Az anyag — például a cink és a fa — ily apró formátumoknál már éppenséggel nem jöhet számba. A minimális vonal-as klisé ára rendszeren két, az autotípiáknál hat korona.

De egyéb dolgokra is kell ügyelnünk, amikor klisék megrendelésével vagyunk megbízva.

Tegyük föl, hogy két fotografíáról kellene 8 : 5 centiméteres nagyságban autotípiát készíttetnünk. Mi úgy számítunk, hogy a két klisé összesen csak nyolcvan négyzetcentiméternyi területű, s így mondjuk csak nyolc koronát számíthat értük a cinkografus (egy négyzetcentiméternek az árát tíz fillérben szabva meg). Igen ám, de a két fotografiai eredetinek egyike vizit-, a másik pedig kabinet-nagyságú, s ezért a cinkografusnak, hogy egyforma nagyságúra csinálhassa a kliséket, két, különböző kicsinyítésű fölvetelt kell eszközölnie. Természetes már most, hogy nem egy nyolcvan-centiméteres, hanem két minimális árösszegű klisé fog számlázni, s a két klisé ára egyenként hat-hat, vagyis összesen nem nyolc, hanem tizenkét korona lesz.

Már ebből az egyszerű példából is következtethetjük, hogy mily sok mindenfélét kell a cinkografíák megrendelésekor számba venni.

Nagyobb mennyiségű autotípiák megren-

delésekor arra is kell ügyelnünk, hogy az eredeti képek megközelítően egyforma tónusértékűek legyenek. Nem lehet például valamely igen világos fotográfiát sötét tusrajzokkal együtt, egyetlen fölvétellel elkészíteni. Ép úgy lehetetlen dolog egyszerű fotográfiáknak meg sokszínű akvarelleknek, olajfestményeknek egyszerre, együtt való fölvétele.

A színes képek reprodukálásához különben is speciális lemezek szükségesek, s az ilyen munka körülményesebb meg drágább, mint a közönséges fotográfiák után való reprodukció.

VÁZLATKÉSZÍTÉSKOR HASZNÁLT ESZKÖZÖK

A kezdő rajzoló általánosan nincs eléggé tisztában azzal, hogy mily fontos szerepe van rajzoláskor a használt anyagok jó minőségének. Tájékozatlanságból vagy rosszul alkalmazott takarékoságból a legolcsóbb s egyszerűsmind legsilányabb minőségű portékát szokták vásárolni, ami pedig hátráltató befolyással van a munkálkodás eredményes mivoltára is. Nem csoda aztán, ha a kezdet nehézségeivel amúgy is sokat küzdő szaktársak a sikertelenségen elkedvetlenedve, sorra lemondanak mesterszedői ambíciójukról.

A mesterszedő boldogulásának egyik fő-fő föltétele a gyors és biztos vázlatozásban rejlik. Ilyenkor a szilkéken meg egyéb aprólékos dolgokon kívül főképpen jó ecsetekre meg jó vízfestékekre van szükségünk. Az ecsetek jobbjai vidra-, nyest- vagy teveszőrből készülnek. Az utóbbiak olcsóbbak valamivel. Bevásárláskor az ecsetet mindig ki kell próbálni: vízbe mártjuk s aztán hüvelykujjunk körmére rányomjuk, majd pedig hüvelyk- és mutatóujjunkkal összenyomjuk; ha a szőrözlet egyik esetben sem válik széjjel: az ecset jó. Egyes elálló szőröket pörköléssel távolítunk el a kissé nedves ecsetről. Apró ecsetek használata nem ajánlatos; a nagyobb fajta jó ecsetek

is egészen alkalmasak a finomabb munkákhoz, s ezenkívül nagyobb fölületek befestését gyorsabban végezhetjük velök, ami elvégre is igen fontos dolog, már csak a tónus egyenletessége okáért is. Az ecseteket használat után jól ki kell öblögetnünk. Ami a festéket illeti: a mesterszedő sok esetben közönséges nyomdai festéket is használhat vázlatainak s ékítményes rajzainak a kifestésére, s nagyjából ezt az eljárást kell a legpraktikusabbnak neveznünk, mert hiszen ilyenkor ugyanazzal a festékkel dolgozik, amellyel később esetleg a nyomtatás fog történni. Az ilyen nyomdai festéket azonban nem kencével, hanem terpentinnel kell hígítanunk; még így is sok időbe kerül, amíg az egyes részletek megszáradnak. Ez a lassú száradás az egyetlen gyöngye oldala az eredeti nyomdafestékek használatának. Ha a mesterszedő nem dolgozhatik az eredeti nyomdafestékekkel: nem marad más hátra, mint hogy vízfestékeket használjon föl festési céljaira. E vízfestékeknek azonban sokféle fajtájuk van, olcsóbb és drágább, a szerint: milyen a minőségük. Művészeti célokra a tubusokban kapható híg vízfestékek (a Schoenfeld-, Windsor és Newton- stb. félék) ajánlatók, a mesterszedő igényeinek azonban az Anreiter- vagy Horadam-féle gombfestékek is tökéletesen megfelelnek. Különösen az előbbieket nagyon olcsók és mindenütt kaphatók. Akár nyomdai, akár pedig aquarellfestékekkel dolgozunk: a földő festékeket sűrűn kell fölraakunk, de a túlságos vastag, pasztózus fölraakást kerüljük, mert hiszen ez a nyomtatási technikában teljesen lehetetlen.

NYOMTATÓSAJTÓINK TÖRTÉNETÉBŐL

(II.) A gyorsajtó föltalálása utáni időkben fő gondjuk volt a szakembereknek, hogy ennek mennyiség dolgában való nyomóképességét fokozzák. Ez a törekvés szülte ama csoda-

gépeket, amelyek az úgynevezett végnélküli papiros föltalálása előtt a mostani rotációs gépek munkáját voltak hivatva elvégezni. A kettős gyorsajtók, vagy népszerűbb kifejezéssel dupla gépek alapeszméjéből kiindulva, König és Bauer négyszeres gyorsajtót alkottak. 1848-ig ezen nyomtatták a londoni *Times*. Az angol *Applegath* ekkor nyolcszoros ajtót épített, de már nem a dupla gépek rendszere szerint, hanem egyetlen folyton forgó hatalmas hengerre erősítette a szedést (későbbben a stereotípiái lemezt), s nyolc nyomóhengerrel, nyolc berakóasztalról nyomtatta az íveket. Az amerikai *Ho*e gépgyáros még őt is lefőzte: hasonló szerkezetű tízszeres gépet alkotott. A párisi *Marinoni* csak hatszorosig vitte.

A végnélküli papiros föltalálásával és ezzel kapcsolatban a rotációs gépek használhatóságának emelkedésével lomtárba kerültek e gépszörnyetegek. Ma már csak történelmi jelentőségük van.

Magyarországon *Röck István* pesti gépgyára próbálkozott meg 1859-ben gyorsajtók építésével, de csakhamar fölhagyott véle. Most a *Wörner J. és Társa* cég az egyetlen gyorsajtógyárosunk; s jelentékeny részben exportra is dolgozik.

* * *

A könyvnyomtató ajtók száma ma már akkora és annyiféle, hogy csakis többszörös osztályozás segédelmével nyerhetünk róluk bizonyos áttekintést. Ennek az osztályozásnak első sorban a nyomtató fölületek milyenségére, azután a gép fő alkotórészeinek számára, alakjára stb. kell kiterjednie.

A nyomtató-fölületek milyensége dolgában megkülönböztetünk: I. tégelyes, II. nyomóhengeres, III. rotációs rendszert. Az elsőnél a forma is meg a nyomólap is sík; a másodiknál a forma sík, de a nyomást a henger eszközli; a harmadiknál pedig mind a két nyomtató-fölület, tehát a forma is meg a nyomtatást eszközző géprész is hengeres.

Vegyük ez osztályokat sorra:

I. Tégelyes rendszerű nyomógépek.

A tégelyes rendszerű gépek osztályát két csoportba oszthatjuk: a) a kézi ajtók, b) az úgynevezett tégelynyomású gyorsajtók osztályába.

A *kézi ajtókról* e cikk elején volt némi szó; többet elmondani itt fölösleges róluk, mert régi jelentőségüket amúgy is elvesztették, s ma már jobbára csak korrekturalevonatok elkészítésére használjuk az e fajta gépeket.

A tulajdonképpeni tégelyes ajtók két fő csoportba oszthatók: 1. olyan tégelyes ajtók, amelyeknek a szedést fölvevő nyomóalapja a gép működése közben ide-oda mozog, vagyis az alap és a tégely nyomtatás közben egyaránt közeledik egymás felé; 2. olyanok, melyek nyomótalpa szilárdan áll, s nyomtatáskor csak a tégely siklik feléje. Az előbbieket *Liberty*-, *Adams*- avagy *Gordon*-rendszerű gépeknek, az utóbbiakat pedig *Gally*-rendszerűeknek nevezik. A *Liberty*-rendszerűek főképp csak az úgynevezett »könnyebb« nyomtatványok, számlák, névjegyek stb. készítésére alkalmasak, a *Gally*-rendszerűeken jól nyomtathatók a legnehezebb illusztrációs s tónusos nyomtatványok is.

II. Nyomóhengeres gyorsajtók.

A nyomdász a közönséges beszédben csak az e csoportba tartozó gépeket érti gyorsajtó elnevezés alatt. Az e csoportba tartozó gépek így osztályozhatók:

- a) egyszerű hengeres gyorsajtók;
- b) többszörös gyorsajtók;
- c) készlet nyomó (komplett) gépek;
- d) két szint nyomó gyorsajtók.

Égyszerű gyorsajtó az olyan, amelynek egy nyomóhengere és egy festékező szerkezete van, s taligájának egyszeri ide-oda járásával egyetlen ív nyomódik tele az egyik oldalán. Az ilyen gyorsajtók száma ma már tömérdek s szerkezetök részleteiben gyakran igen nagyon különböznek egymástól. Legfő alkotó részeik ezek:

1. A *nyomóhenger*, amely korábban sárgarézről is készült, most azonban kivétel nélkül öntött vasból állítják elő. A régi vashengerek belül üregek, az újabb kromotípiái ajtók nyomóhengerében ez ürt alaposan redukálták, hogy a henger nehezebb legyen. Két mélyedés van rajta: az egyikben az ívfogók meg a borítás leszorítására kamókkal ellátott elülső rúd húzódik meg, a másikban a borítás leszorítására való hátulsó rudat látjuk. A mélyedések két egyenlőtlen nagyságú részre osztják

a nyomóhenger fölületét ; ezek közül a nagyobbik a nyomtató-fölület. A nyomóhenger kiegészítő részéül tekinthető az úgynevezett *fölfogó villa*, amely nyomás után a hengert olyan helyzetben állítja meg, hogy a forma alatta visszasétálhasson.

2. *Nyomóalap* vagy *taliga*. Ez a gyorsajtó ama része, amelyre a formát helyezük. Egyik vagy — ami még jobb — mindkét oldalán fogasrúd van, mely a nyomóhenger fogaskerekébe kapaszkodva, ezt éppen oly gyors mozgásra készíti. A nyomóalapot a főtengelellyel s ennek révén a lendítő kerékkel összeköttetésben álló tolórúd mozgatja. A mozgás rendszerét járatnak nevezzük. Ez minálunk többnyire vasutas vagy hipocikloidális (körjáratú); külföldön itt-ott egyéb rendszerű járatot (gerebeneset, planétásat stb.) is találunk. Mindezt részletesebben elmagyarázni: nem engedi meg a cikk kiszabott terjedelme. A vasutas járatú berendezkedés olcsóbb, a a körjáratos nyugodtabb mozgásúvá teszi a gépet.

3. *Festékező szerkezet*. A szerint, hogy a festékválúból fölvevett festék sík lapon, avagy hengerek között dörzsolódik-e széjjel: a festékező szerkezet lehet asztali vagy hengeres, avagy a kettőből összekombinálva. Egyszerű hengeres festékműnek azt nevezik, amelynél a föladó hengerek száma kettő; kettősnek azt, amelynél négy. A kettő kombinálásával, a dörzsoló hengerek szaporításával a festékező szerkezetnek igen sok fajtáját alkották már meg. Minden hengeres festékműben meg kell lennie a válúnak, a vasból való nyaló- és a masszából való emelőhengernek, a vasból meg masszából való dörzsoló- meg a masszából öntött föladó hengereknek. A dörzsoló hengerek egyik-másika oldalt is mozog. A jobbfejta (illusztráció-nyomó, kromotípiái stb.) gyorsajtókat többszörös dörzsoló-fölülettel kombinált kettős festékező szerkezettel látják el.

4. *Xirakó készülék*, amely a mi gépeinknél rendszerint hátul, az angolok és amerikaiak gyorsajtóinál pedig majdnem kivétel nélkül elül van elhelyezve.

Egész sereg fontos része van még a gyorsajtónak, de ezek formáját és jelentőségét legjobban, ha a nyomdában figyeljük meg.

Az egyszerű gyorsajtóból majd minden

gépgyár többféle típust épít manapság, s így ezek száma ma már eléggé tekintélyes. Nevezetesebb gyártmányok minálunk: a budapesti Wörner-gyár Hungaria gépei.

Az egyszerű gyorsajtókhöz számítandók az északamerikai eredetű egytúrás meg kéttúrás gépek, amelyek különösen a tengeren túl gyors egymásutánban szorítják ki a közönségesebb sajtókat. Óránként való gyorsaságukat 1800–2000 példányra teszik, amit azonban nem lehet komolyan venni, mert tudvalevőleg nincs berakónő, aki ily gyorsan tudna dolgozni. Kéttúrás gépeket legfőképpen a következő nagy gyárak építenek: König & Bauer, a frankenthali és augsburgi gyárak és Schelter és Giesecke. Az utóbbi cégnek nevezetes a *Windsbraut* nevű egytúrás gépje is. Londonban a Babcock Printing Press Co. az *Optimus*, a Van Allens és Boughton cég pedig a *Tsche Huber* elnevezésű híres kéttúrás gépeket gyártja.

A *többszörös gyorsajtók* közül a kettősök olyanok, hogy taligájuk egyetlen menetére két egyoldalasan nyomtatott ív kerül ki a sajtóból. Természetesen két nyomóhengerük van, s két helyen rakják be rajtuk az íveket. Majd minden nagyobb gépgyár készít megrendelésre ilyen gyorsajtót. A többszörösen kombinált gépekről (König négyszeres, Apple-gath nyolcszoros, Hoe tízszeres gyorsajtója) már volt szó.

Bár nyomóhengerök csak egy van, a kettős gyorsajtók sorába számíthatók a *lengő nyomó-hengeres* gépek is, amennyiben a henger folyton forgolódik — egyszer erre, másszor arra — s a forma kimenetelekor is, meg bemenetelekor is nyom egyet-egyet. Illusztrációk nyomtatására valók s az ívek elül rakódnak ki. Az ilyen gépek között említésre méltó a johannisbergi gyaré, meg a cannstatti J. G. Mailänderé. Az utóbbi cég két lengő nyomóhengerrel ellátott sajtókat is épít.

Készlet nyomó (komplet) gépek azok, amelyek az ívet — mire az a sajtóból kiér — mind a két oldalán telenyomatják. Az első ilyen gyorsajtókat König Frigyes építette. E gépeknek az volt a hátrányuk, hogy a belső nyomásnak még meg nem száradt festéke a külső nyomáskor lehúzódott. A bajon ujabban úgy segítenek, hogy szennyfogó papírt szalasztanak az ívvel. Némely készlet nyomtató gép papiros-tekercsről való nyomtatásra is alkalmas.

König és Bauer készet nyomó gépének két nyomóhengere és két fundamentuma van; papirostekercsről is nyomtat, de nyomás előtt elvágja a papirost. A heidelbergi Hamm gépgyáros *Ideal* sajtója nem vágja el azt. A johannisbergi gépgyár komplett gépe egy nyomóhengerrrel és két fundamentummal dolgozik.

A két szín nyomó gépeknek két fundamentumuk, két festékművök meg egy nyomtatóhengerek van; az egyik szín formáját az egyik, a másikat a másik fundamentumon helyezik el; az ívfogók a papirost csak a két szín teljes lenyomtatása után eresztik el. Megrendelésre ma minden gépgyár épít ilyen sajtót. Az elsőt König Frigyes alkotta meg.

III. Rotációs gépek.

Ezek historiája is messze időkre visszavezethető.

Az első rotációs gépet ugyan az angol *Cowper* és *Applegath* alkották meg 1815 körül, de használhatóvá csak *Bullock* tette 1860 körül New-Yorkban, még pedig a végnélküli papiros alkalmazásával. Alapeszméje az, hogy két henger közül az egyik a formát hordja, a másik pedig a papirost, s ennél fogva nyomóhengerként szerepel. Van egyszerű rotációs, amely két nyomó- és két formahengerrel a papiros mind a két oldalát nyomtatja tele. A menetjegy-sajtók is e gépcsoportba tartoznak. Vannak továbbá többszörös (iker-, Drilling-, Sextuple-) gépek, amelyek 16, 24, sőt 32 újságoldalt nyomtatnak egyszerre. Nyomó- és formahengereik száma természetesen ennek arányában emelkedik.

Többszörös színnyomásra is berendezték már a rotációs gépet. Ahány színre van berendezve, annyi festékező szerkezetnek kell lenni rajta.

Az újságokat nyomtató rotációs gépeken csak egy bizonyos formátumú nyomtatvány készülhet el, s ezek nyomtatás után vágják a papirost. Az úgynevezett variabilis rotációsokon különböző formátumú munkák is nyomtathatók.

* * *

Piciny, dióhéjba foglalt szisztematikáját adtuk ezzel a nyomtató sajtóknak, még pedig főképpen betűszedő szaktársaink érdeklődését elégítve ki véle. A gépmester az osztályozás

emez elemi részével úgyis jobbra tisztában van, és figyelmét inkább a részletkérdések kötik le. A Gépmesterek Körének és derék szaktársunknak, *Fuchs Zsigmond*nak az érdeme, hogy ma már a »Gépterem« képében van olyan magyar nyelven írott szakkönyvünk, amelyből minden a nyomtató sajtók szerkezetére stb. vonatkozó kérdésre is bőszeges és alapos feleletet nyerhetünk. Aki tehát az ily kérdések, s egyáltalában a nyomtatási tudnivalók iránt behatóbban érdeklődik, annak ezt az instruktív értékű művet ajánljuk figyelmébe.

PÁRISI NEMZETI NYOMTATÓ MŰHELY

A világnak ha nem is legnagyobb, de mindenesetre legtekintélyesebb nyomdája a párisi nemzeti nyomda, amelynek alapítási ideje a tizenhetedik századba esik, s betűmatricáinak gazdagságával sokszorosán fölülmúl minden más nyomdaintézetet.

A minap történt, hogy a nyomda egyik látogatója egy francia napi lapban a következőkben számolt be az intézet betűtárában tett látogatásáról: A betűtár patricái majdnem kivétel nélkül acélból valók. Számuk a háromszázötvenezeren is túlmegy. A gyűjteményt legutóbb százötvenezer matricával egészítették ki. A világ egyetlen nyomdája sem oly gazdag, mint az Imprimerie Nationale. Szedni nyolcvankilenc nyelven vagy tájszólásban lehetne, melyekből mutatóul elősoroljuk a következőket: német, angol-szász, arab (kufai, magrebin, neskí), arameai (régí, átmeneti és papiruszkorbéli), örmény, birman, páli, kambodzsai, kínai, kopt (memfiszi és tébai), ciprusi, esztrangeló, etiópiái, etruszk, georgiai (egyházi és közönséges), gót, görög (attikai, ión), guzuráti, héber, hieroglifikus, himiaritikus, indobaktériai, japán-katakana, jávai, latin (főliratos és gótikus), libiai, mandsu, mongol, kalmuk,

ujgur, ninivita, palmir, perszepoliszi, föníciai régi és klasszikus), rabinikus, rún, orosz, sabeai, szamarit, szíami, szingál, szlavon, szirják, tama-sek, tamul, tibeti török és zend. Mind e betűbélyeg volt a betűtár régi alapja. Azonban újabb patricát véstek a következő nyelvekhez: afgán, annamit, örmény, asszírjai, bugui, basajém, tagala (ázsiai alfabétek), keltibériai és turdetán, kóreai, bolgár és irill, irlandi, japán (hirakana), marianni, majasz (mexikói hieroglifek), mongol, föníciai (spanyol), orosz (régii), szanszkrit, sanzió (japán), szerb, szíami, sin-zi (japán), bellak, bengáli, szlavon, demotikus és hieratikus (egyiptomi, népies és egyházi), landza, mandaite, mór (alfabet) és lengyel. Vannak a patricák közül még régi írásokhoz, algebrához, zenéhez, szigillografikus fölírásokhoz való jegyek. De több nyelvet is lehet szedni ugyanazzal az írással, ha hozzáadjuk a megkívánt különleges jegyeket; így van ez például az orosznál, mellyel szerbet és bolgárt is szedhetünk. E patricák egynéhánya tiszteletre méltó tanuja a mult időknek. Itt vannak az 1546-ban I. Ferenc francia király parancsára a királyi könyvtár számára Garamond által vésett görög betűk, amikkel Estienne Róbert csodaszép Új Testamentumát nyomatta. Szintúgy vannak itt georgiai patricák 1643-ból, héber betűk, miket Le Bé Vilmos készített I. Ferenc számára 1529-ben. De a legteljesebb gyűjtemény mégis a kínai jeleké, mely hihetetlenül gazdag. Több mint kétszáz ezer szójelet tartalmaz; egy részük fából, kínai művészek által vésve, más részük rézből, egynéhánya acélból francia mesterek által készítve. A mai elektro-plasztikus eljárás folytán ezek száma a végtelenségig sokszorosítható. Az egyiptomi hieroglifek gyűjteménye következik mindjárt utána: háromszáz ezer darab, rendkívüli pontossággal, nagy tökéletességgel és nagy tudással végzett patricával. A betűtár bútorzata is méltó a kincsekhez, miket tartalmaz. A szekrények XV. Lajos stílusában vannak, aranyhálós és kagylós díszítményekkel fehér lakkos alapon. Minden ajtóablázon domború aranybronzos betűkkel tündökölnék a különféle nyelvek nevei, mikből a betűtárban patrica van.

Roppant kínesei mellett is egészen a legutóbbi időnkig nagyon szerény külseje volt a francia nemzeti nyomdának, amennyiben a

két száz esztendő előtt épült komor hatású Rohan-kastélyban húzódott meg. Az utóbbi időben azonban pompás palotát emeltek a nyomda számára, milliós beruházásokat fordítottak rája, úgy hogy minden tekintetben megérdemelheti most már a »modern« jelzőt.

VEINK GYÜRÖDÉSE NYOMTATÁS KÖZBEN *

Hullámos felületű papiroknál és olyan formáknál, melyek keretekkel vannak határolva, vagy több kockaszerű rekeszekből állanak, már az egyenetlés megkezdésénél számolni kell a gyürődés lehetőségével és különösen szem előtt tartandó e lehetőség akkor, ha az illető forma lemez.

A gyürődés tünete főként a forma és nyomóhenger között, vagy a nyomóhenger és a nyomandó papír között beszorult levegő közrehatásából ered, de nagyon elősegíti e tünetet a nyomandó papír hullámossága is. A gyürődés abban nyilvánul, hogy a papíron nyomásközben szeszélyesen elágazó ráncok keletkeznek.

E bajok megszüntetése vagy csökkentése céljából mindenekelőtt síma és kemény egyenetlésre kell törekedni, különös figyelemmel arra, nehogy a gyüremlések már az egyenetlésben jelentkezzenek, mert ez esetben kárba vezett fáradság lenne minden igyekezet, mely a nyomásközbeni gyüremlések eltávolítását célozná.

Lemezformáknál az alulról való egyenetlést különösen pontosan kell végezni, hogy a nagyobb mérvű egyenlőtlenések kirakásának a felső egyenetlésben elejét vegyük.

A pontos egyenetlést, mely a gyenge nyomást különösen lehetővé teszi, egy ned-

* Mutatvány a »Gépterem« című most megjelent ki-tűnő szakkönyvből. (Szerkesztette Fuchs Zsigmond szak-társunk, kiadja pedig a Gép-mesterek és Nyomók Köre.)

vesen felfeszített erős papirossal kell feszessé és keménnyé tenni, ezáltal megkönnyítjük a megszorult levegő eltávolodását és esetleg már így is lehetővé válik a tiszta, gyűrődésmentes nyomás.

A nyomóhenger és a nyomandó papiros között megszorult levegő eltávolítására simító papiroslemez (Falzdeckel) kell alkalmazásba venni, mely a nyomtatandó ívet a hengerhez simítja és az az előnye is van, hogy az íven mutatkozó kisebb hullámokat kiegyenlíti.

A simító lemezt ruganyos fémlemezről kell készíteni, oly módon, hogy a belső szára hosszabb, a külső rövidebb legyen, azonban az alsó végének a formát érintenie nem szabad. E simítólemez a nyomóhenger és a biztosító bádoglemez között lenyulva, áthajtott részével az ívtartó illesztékek rúdján foglal helyet.

A papiros hullámos felületét rendszerint a nedves helyiségtől, a rossz és helytelen elraktározástól kapja és így a nyomásközbeni ráncolódást idézi elő. Ennélfogva nem tekinthető mellékes kérdésnek, hogy a papiros milyen helyiségben áll és hogyan van elraktározva, mivel hogy a hullámos papiros feldolgozása sok esetben kétségessé vagy egyáltalán lehetetlenné teszi a munka teljes sikerét.

Azért a papirost a gyárból való megérkezése után nem célszerű a bálákban pakolva hagyni, de különösen helytelen, ha a bálák élére állítva raktározatnak el. A bálák farámái ugyanis ott, ahol a papirost összeszorítják, mély nyomot hagynak maguk után, mely az ily állapotban munkába vett papirosnál bizonyos körülmények között okvetlen gyűrődésre vezet. Az élére állított bálákban a papiros saját súlyánál fogva összerokkan és ennek nyomait jelzi a hullámos felület. A nedves helyiség levegőjéből átvett nedvességnek a papiros hullámossá tételében nagy szerepe van, mert úgy az átnedvesedés, mint a száradás processzusa részlegesen történik, vagyis mindig azokon a részeken intenzívebb, ahol a levegő behatásának leginkább ki vannak téve.

Az egymásra halmozott papirosnak a négy oldala az, mely a levegővel közvetlenebb érintkezésben van. Itt szívódik fel a levegő nedvessége s terjed fokozatosan a középpont felé. A nedvesség folytán a papiros rostja

megdagadnak és kitágulnak, következésképpen a papiros ez irányban befolyásolt területén megnagyobbodik, minthogy az átnedvesedés a papiros közepe felé fokozatosan kevesbedik, ennélfogva a nagyságelváltozás is csak a papir széleire szorítkozik. És az így a területi nagyságában egyenlőtlen első íven a differenciák a papiros szélein fodrok alakjában jelentkeznek.

A gyárban nedves vagy nem egész száraz állapotban csomagolt papiros, ha száraz helyiségben áll bálókba csomagolva, akkor ennek közepe hosszabb ideig marad nedves, mint a szélei, minthogy a száraz levegő hatása csak a papiros széleit illetheti. A száradás következtében összehuzódott papirosszélek símák lesznek ugyan, de a középső nagyobb terület az ívet homorúvá formálja, amely körülmény nyomás közben gyűrődésre vezet. Innen magyarázható ki az is, ha a papirosszélek berakás közben felállanak.

A hullámos papiros egyenlőtlen területi nagyságánál fogva nem fekszik fel símán a nyomóhenger felületén és minthogy a nyomóhenger fokozatosan érintkezik nyomás közben a forma sík felületével, a forma és a nyomóhenger közé szorított ív területi differenciái úgy egyenlítődnek ki, hogy ott, ahol a papiros nagyobb, ennek felszíne egymásra gyüremlik, ráncot vet.

A hullámos papiros következtében előállott gyűrődés beszüntetésére vagy ellensúlyozására legyező-formára összehajtott papirostekercset a legtöbb esetben igen kitűnő eredménnyel lehet használni. E papirostekercs készítése és alkalmazási módja a következő: Veszünk egy 30–40 ciceró széles középerős papiroskockát, ezt összehengergetjük úgy, hogy átmérőben $1\frac{1}{2}$ –2 ciceró legyen. Ezen tekercseket azután felragasztjuk a nyomóhengeren oly helyekre, ahol a formában a nyomás vonalát keresztező margók vannak, például: kötésbeosztás, középbeosztás stb. és a két szélső margónál, de minden esetben hosszában a nyomás irányában. E papirtekercsek kiemelkedő magasságuknál fogva a papir felesleges nagyságát felfogják és így a ráncvetést csökkentik, sok esetben pedig végleg megakadályozzák.

Amennyire a gyűrődés esetében segítség-ről lehet szó, a főnti eljárást ajánljuk.

Z ANGOL NAPI LAPOK LEGELSEJI

Az angol napi lapok közül nem is oly rég rettegett hatalom volt a *Times*, de a Home Rule kérdésében beállott szakadás óta vesztett tekintélyéből és befolyásából. Az utolsó években már anyagi helyzete is annyira megromlott, hogy tavaly csaknem a *Daily Express* tulajdonosának birtokába került. Most Northcliffe lord befolyása alatt van, ki a *Daily Mail* alapította és vezetője a Harmsworth-féle újságtrösztnek. A *Times* ára még három penny (harminc fillér), de híre jár, hogy Northcliffe lord le akarja azt szállítani két, sőt egy pennyre. — Erős és jól szituált versenyző társa a *Times*nek a *Daily Telegraph*. Külföldi hírszolgálatja elsőrendű és mint a *City* alkalmazottjainak kedvelt lapját, méltán tartják a legelterjedtebb penny-újságnak. Ennek ellenére sohasem volt kiválóbb tényezője az angol közéletnek. — Nagyteknélyű lap a *Morning Post*; célja: a szabad kereskedelem híveit az unionista pártból kiszorítani és az angol militarizmusnak megflotta-politikának egyengetni az útját. Szép vagyont képvisel ez a lap is, bár elterjedtség dolgában meg sem közelíti a *Daily Telegraph*ot. Jelenleg egy asszony a tulajdonosa. — A mérsékelt angol konzervatívizmusnak legelőkelőbb orgánuma volt egykor a *Standard*, de mióta Pearsoné, befolyása csaknem teljesen megszűnt. Egy-penny-s kiadása a felényire olcsó *Daily Express*nek és régebbi olvasóit csaknem mind elveszítette, a nélkül, hogy újakat kapott volna helyettük. Hírlik, hogy a mostani alapon nem bírja sokáig. — Sikeresebben dolgozik az *Evening Standard and St. James Gazette* (egy-penny-s esti lap), talán azért, mert a pártpolitikát kerüli, és főképpen szociális meg pénzügyi kérdéseknek szenteli a hasábjait. — Az egyetlen tekintélyes penny-lap Londonban a *Westminster Gazette*. Kora délután jelenik meg. Kiadója, Spender, igen

jó barátságban van a kabinet tagjaival, s abszolúte nem árt neki, hogy a liberális kormány félhivatalosának tartják. Vezércikkeit ügyes tollú és higgadt emberek írják, amiért a konzervatívok is kedvvel olvassák; a legtehetségesebb angol karrikatura-rajzolók valamelyikétől mindennap van benne egy-egy rajz. — Fél-penny-s (ötfilléres) lap aránylag nem is régóta van Londonban. Ugy találták, hogy az újságból, főképp ha radikális politikát folytat, háromszor-négyszer annyi fogy, ha felényire leszállítja az árát; a mellett a hirdetések is sokkalta többet jövedelmeznek. Annyi bizonyos, hogy a szenzációkban utazó újság, mely gyilkosságokkal, válópörökkel és rémhírekkel foglalkozik, fél penny mellett sokkal jobban megtalálja számítását, mint egy penny mellett. Ezért London három radikális újságát, a *Morning Leader*-t, a *Daily Chronicle*-t és a *Daily News*-t fél penny-n árusítják; az utóbbi kettő azelőtt szintén drágább volt, és habár ma nagyobb az elterjedésük: tekintélyük s befolyásuk észrevehetően csökkent. — A *Daily Mail* nem konzervatív újság, hanem szenzációkban dolgozó lap. Tulajdonosa, Harmsworth (Northcliffe lord), az amerikai »sárga sajtó«-ról vette hozzá a mintát. Még az újságírókat is Amerikából hozatta hozzá, s ezeket politikai skrupulusok természetesen nem is bántották. Az egész Harmsworth-féle sajtót, amely vagy egy tucatnyi vidéki lapot és egy sereg heti lapot is foglal magában, üzleti alapon irányítják. Csak úgy, mint nálunk. »A mi politikánk az üzletünk«: ez a jelszó, és minden irány lelkes követőre talál benne, ha az üzleti haszon emelkedésével kecsegtet. Nem irtózik háborús rémhírek közlésétől sem, még ha ártana is véle a nemzeti érdekeknek vagy a világbékének; fő az, hogy emelkedjék a példányszám. — A *Daily Express* méltó versenytársa a *Daily Mail*nak, de nem jelenik meg akkora példányszámban. A *Daily Mail*ből a búr háború idején egy millió példányt nyomtattak; ma is elkél még hétszázezer példányban. Mégis rossz hírben áll, mert a benne megjelent hírek meg táviratok már nagyon sokszor hamisaknak bizonyultak. Szinte ártalmasabb valakinek, ha a *Daily Mail* avagy a *Daily Express* alaposan földicséri, mint az, ha a sárga földig leszólja.

A nagy tőke végtelenül erkölcstelen, min-

dent veszélyeztető uralma az angol meg az amerikai napi lapoknál tűnik legjobban a szemünkbe. Minálunk még talán hihetetlenül hangzanék, ha azt mondaná valaki, hogy az egész újságirodalom egy-két trösztnek, vagyis néhány túlon túl gazdag embernek a kénye-kedvére van bízva; Angliában és Amerikában mindenki tisztában van a dolgok illetén állásával, s a munkások egy részét leszámítva, senki sem küzd e szellemi zsarnokság ellen.

ÉCSVÁROSI LEVÉL

A Szakkör e hó 6-ikán nyomtatványkiállítást rendezett Pécsen, s ezzel kapcsolatban Wanko Vilmos szaktársunk fölolvasást tartott a kiállított nyomtatványokról. Előadása különösen a németországi munkákra vonatkozott, de a magyarországi munkákról is bőven nyilatkozott, párhuzamot vonva közöttük. Végül a Nyomdászati Tanműhely célját és hivatását ismertette. A kiállítás anyagát részben a németországi János-ünnepélyek alkalmából készült nyomtatványok kollekcíója, részben meg a Nyomdász-Évkönyv és Uti Kalauz tavalyi címlappályázatán részt vett összes munkák képezték; láttunk egynéhány ősrégi kódex-töredéket is, valamint volt egy kis ízelítőt a Nyomdászati Tanműhely — javarészt betűöntődei anyaggal készült — produktumaiból; ezenkívül kiállított egynéhány pécsi szaktárs is. Kár, hogy a helyiség kicsiny volta nem engedte meg a tervbe vett anyag teljes egészének kiállítását, bár — mint a föntebbi fölsorolásból látható — így is igen tekintélyes nyomtatványmennyiség állott a látogatók rendelkezésére meg szemlélés céljából. — Ugy a kiállítás anyagáról, mint a szakelőadás tárgyáról fölsólegesnek tartom itt bővebben szólni, csak annyit jegyzek meg, hogy fölolvasó szaktársunknak különösen a Nyomdászati Tanműhelyre vonatkozó szavai sok téves

nézetet oszlattak el. Eddig ugyanis az volt a nézet általában itt a vidéken, hogy a Tanműhely elve a most meglevő tipográfiai anyag teljes ignorálása, s helyette a rajzolt betű és dísz kultiválása. S e nézet elterjedését nem is lehet rossz néven venni, mert hát mi vidékiek — sajnos — csak hallomás útján szerezhettünk valamiről tudomást, nincs alkalmunk mindent közvetlen közelből szemlélni, és így ha valami kis részecske közénk kerül, arról alkotjuk meg ítéletünket az egészre vonatkozólag. Így volt ez a Tanműhellyel is. Ami tanműhelyi produktumot láttunk eddigelé, az mindnyája rajz meg ismét rajz volt. No de most a kiállított tanműhelyi kollekción kapesán meggyőződöttünk róla, hogy a Tanműhely működése oda irányul, miszerint a jelenkori nyomtatványokon uralkodó sok dísz, lénia-kombináció meg egyéb ornamensek labirintusából a klasszikus egyszerűség tág mezejére vezesse izlésünket.

F. X.

ÉMET ŐS- NYOMATOK JEGYZÉKE

A németországi könyvtárak inkunabulum-jegyzékéről, mely az ősnymtatványok tervbe vett egyetemes jegyzékéhez szolgál előmunkálatul, Haerber Konrád hosszabb cikkben számol be a Mitteilungen des österr. Vereins für Bibliothekswesen 1909. novemberi füzetében. Nem tartjuk érdektelennek ez újabb közlemény nyomán röviden vázolni a bizottság eddigi munkásságának menetét és eredményét. A bizottság működése kiinduló pontjául Schwenke Adressbuch der deutschen Bibliotheken című kiadványa szolgált, amely szerint 452 oly könyvtár van a német birodalomban, amelyek ősnymtatványok birtokában vannak. A valóság ennél is kedvezőbb, mert habár néhány esetben kiderült, hogy Schwenke adata téves, viszont elég sok könyvtárról megállapították, hogy inkunabulumok

fölött rendelkeznek. Ez ismeretlen könyv-állományok kiderítése különböző utakon történt. Egy részüket más, korábban s egészen eltérő ügyből kifolyólag kibocsátott körlevelekre beérkezett válaszokból állapították meg, más részüket különböző szerzetesrendek vezetősége derítette ki; egy harmadik részt pedig a bizottság nyomozott ki oly módon, hogy az inkunabulumokkal bíró könyvtárakhoz intézett kérdőívben föltett egy pontot, mely arra kért választ, vajjon vannak-e az illető könyvtár közelében olyan más gyűjtemények is, amelyekben ősnymtatványok előfordulnak.

A bizottság által kibocsájtott kérdőív különben első sorban arról kért fölvilágosítást, mily nagy a könyvtárban lévő inkunabulumok száma, van-e s miféle külön katalógus, esetleg általános jegyzék, ismeretes-e a gyűjtemény régi állományának eredete s végül hajlandó-e az illető intézet hivatalnoki kara a bizottság munkáját támogatni. E legutolsó kérdés tulajdonképp arra célzott, hogy van-e az illető könyvtárnál valaki, aki képes a meglévő inkunabulumokat determinálni, illetve bibliográfiailag földolgozni. De sokan félreértve a kérdést, azt képzelték, hogy arról van szó, hogy ők maguk nem volnának-e hajlandók saját ősnymtatványaikat leltározni s e félreértés következtében számos inkunabulum-jegyzék érkezett be a bizottsághoz, mely a legtöbbször jó hasznát vette a későbbi munkálatok folyamán.

Ekként megállapítván az inkunabulumokkal bíró könyvtárak jegyzéke, a bizottság első teendője az volt, hogy fölosztotta tagjai között a munkaterületet, természetesen mindegyik tag sajátos helyzetére s tanulmányaira való tekintettel. Ezen túl azután minden tag annyi időt s akkor fordított az inventálás munkájára, amint viszonyai megengedték. Az inventálás végrehajtása szintén a helyi és személyi viszonyoknak megfelelően változott. Az első teendő volt a kiszemelt könyvtár külön inkunabulum-katalógusának kivonatolása; sok könyvtár elküldte az illető bizottsági tag lakására a katalógus kéziratát, míg másutt a helyszínén kellett ezt az előzetes munkát elvégezni. E kivonatolás eredménye rendszerint az volt, hogy az ősnymtatványok nagy részének azonosságát már ez alapon meg lehetett állapítani s így csak a hátramaradt

kisebb anyagot kellett a helyszínén megtekinteni. Kis, 6–8 ezer kötetre rugó könyvtárakat, melyek külön inkunabulumjegyzékkel nem bírtak, rendszerint a helyszínén vizsgálták át, a katalógus igénybevétele nélkül. Az oly könyvtárakat, melyek határozott számot mondtak be inkunabulumaitak illetőleg, ha e szám nem haladta meg a tízet, nem keresték föl, hanem a központba kérték be az illető köteteket az azonosság megállapítása céljából. A legnagyobb nehézséget azonban oly, több százezer kötetes könyvtárak támasztották, amelyek külön inkunabulumjegyzékkel nem bírnak. Ily esetekben a bizottság az illető könyvtár valamely tisztviselőjét nyerte meg a jegyzék elkészítésére s az így elkészülő jegyzékek egy része nyomtatásban is megjelenik.

A leltározáshoz minden tag megkapta Hain és Copinger egy példányát, hogy ennek segítségével az összes vagy legalább is a kelet-nélküli inkunabulumokat a helyszínén meghatározhassa. E segédeszközzel és a fentebb vázolt előmunkálatok alapján Haebler szerint egy bizottsági tag naponkint átlag száz ősnymtatványt volt képes meghatározni, de voltak napok, amelyeken 200-at is elvégezhettek. Az inventálás természetesen egyöntetűen történt, még pedig a lehető legegyszerűbb módon. Minden ősnymtatvány, mely Hain, Copinger vagy Reichling jegyzékében előfordul, a bizottság leltáraiban csupán e számmal jegyeztetett föl. E célból mindegyik bizottsági tag kapott egy könyvet, melyben az 1–100 számok annyiszor voltak előnyomtatva, ahányszor szükséges volt ahhoz, hogy Hain-Copinger-Reichlinggel a konkordanciát előállíthassák. Minden könyvtár, amelynek inventárja elkészült, egy betűjegyet kapott, pl. M' a. m. München, udvari és állami könyvtár, Lb. a. m. Lübeck városi könyvtár stb., s e jegyet minden oly Hain-Copinger-Reichlingféle számhoz odatették, mely a könyvtárban megvolt. Az oly darabokról, mely Hain-Copinger-Reichling segélyével bármi okból nem volt meghatározható, külön cédula készült, mely a szerző neve s a cím mellett lehetőleg a nyomtatás helyét és a nyomdász nevét is tartalmazza. E cédulák legott beküldettek a központba, egységes betűrendben tartatnak s a későbbi kimerítő leíráshoz mutatóul szolgálnak. A szám-leltárak ellenben csak időről-

időre küldetnek be a központba, ahol egy központi szám-leltárba bevezetik, hogy mely szám melyik tag leltárában fordul elő. E bejegyzéshez az illető bizottsági tag részére megállapított betűjegy szolgál.

Ily módon a bizottság 1909. április 1-ig 347 könyvtár mintegy 60.000 inkunabulumát határozta meg; ha minden akadály nélkül tovább is ebben a menetben halad a munka, befejezése 1911 április 1-re remélhető.

A németek tehát alaposabban kezdenek törődni az ősnymtatványok történetével és megőrzésével. Példát vehetnének róluk a mi könyvtáraink vezetőségei is, és különösen abban a tekintetben követhetnék a németeket, hogy liberálisan közszemléletre bocsátanák az ősnymtatványoknak nyomdászokra nézve rendkívül tanulságos gyűjteményeit. Minálunk ezek a gyűjtemények egyszerűen hozzáférhetetlenek, valamire való könyvkiállítás pedig 1882 óta nem volt hazánkban.

SZAKKÖRI KIÁLLÍTÁS ÉS ELŐADÁS TEMESVÁRT

Szakkörünk vezetősége husvétkor Temesvárra küldte *Kun Mihály* szaktársunkat, hogy ottani szaktársainknak előadást tartson a modern mesterszedés irányáról, és egyszermind illusztratív is bemutassa azt az ottani kollégáknak.

A Temesvári Hírlap a következőkben emlékezik Szakkörünk temesvári akciójáról:

»Amidőn ma az egész ország közvéleményét a politikai viszonyok ziláltsága, a képviselő-választások és a pártok szervezkedésének izgalmai kötik le, akkor ez izgalmak közepette vándorútra kelt a Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszaktmabeliek Szakköre számos lelkes apostola, hogy a husvéti ünnepek alatt bejárják az ország különböző városait, különösen a Délvidék városait és így Temesvár városát is, hogy a nagy közönség-

nek megmutassák a magyar nyomdatermékek kiválóbb kollekcioit meg a magyaros díszítő stílust, s újabb híveket toborozzanak a magyar kultúra szolgálatában álló, fáradságot nem ősmerő, agilis Körnek.

A temesvári nyomtatványkiállítás husvét vasárnapján, délelőtt kilenc órakor a városi tanácsteremben, nagyszámú érdeklődő közönség jelenlétében folyt le.

Pont kilenc órakor a Typographia dalkör *Dvoracsek Emil* karnagy vezetése alatt precízen és szabatosan énekelte el Kuzmann »Gutenberg-emplény«-ét, mely után *Gábriel József*, a Kör helyi csoportjának elnöke rövid magyar beszéddel nyitotta meg a kiállítást. Összejöttünk ma – úgymond – hogy egy szerény keretekben mozgó kultur-ünnepet üljünk. Gutenberg tanítványai mindenkor a kultúra fejlesztői és előharcosai voltak, és e kiállítás is csak a fejlődő nyomdaipar művészetét dokumentálja, és ha a kiállított kiváló becsű nyomtatványkollekcio megtekintése után a nagy közönség izlése bármily csekély mértékben is finomul és tisztul, már akkor is elértük célunkat kiállításunkkal. (Éljenzés.) Ezzel a kiállítást megnyitottnak nyilvánítja és felkéri *Kun Mihályt*, a Szakkör kiküldöttét az előadásának megtartására.

Kun Mihályt lelkes éljenzés üdvözölte, mikor megkezdte előadását »A rajz a nyomdászatban« címen. A nyomdásznak – úgymond – feltétlenül szükséges a rajztudás. A rajztudást ma már egy jó nyomdász sem nélkülözheti, miért is a Kör rajztanfolyamot tart fenn, melyhez nagyban hozzájárul a budapesti Iparművészeti Iskola támogatása is. Előadását számos művészies rajzminta bemutatásával tette érdekessé, amelyek igen kellemes kiegészítésül szolgáltak a fölolvashoz. A mindvégig érdekes mederben tartott előadás végétél az előadót a hallgatóság lelkes tapsal honorálta. Ezután *Gábriel József* elnök tartalmas szavakkal a megnyitó ünnepélyt bezárta. A Typographia dalkör elénekelte még *Kárász* »Heil Gutenberg« című dalát, s ezzel az akkorddal a szép, lélekemelő ünnepély véget ért, mire a kiállítás megtekintése következett.

A kiállítás anyagát legnagyobbbrészt a temesvári nyomdák szolgáltatták. Különösen szép kollekcioit állított ki az Uhrmann Henrik cég

nyomdája. Eme előkelő cég a jó ügyszó méltó lelkesedéssel kultiválja minden egyes nyomtatványain a szépérzékét, a művészies irányt és a színes, tiszta nyomást. Movrin Frigyes ügyvezető vezetése alatt kiváló szak-erők munkálkodnak e nyomdában, mint Bakos Gyula mesterszedő és Novány Vilmos gépmester, kik remek díszokleveleket, meghívókat, cégkártyákat állítottak ki, melyek mindegyike becsületére válik úgy a kiváló cégnek, mint készítőjüknek. Díszes nyomtatványkollekciókat állított még ki Heim Antalnak a nyomdája. Gábrriel József ügyvezető nagy gonddal törekszik arra, hogy e nyomda méltó keretben mutassa be kiváló termékeit. Továbbá Csendes Lipót nyomdája Sträussler József vezetése alatt csinos meghívókat, cégkártyákat, szép kiállítású könyveket állított ki. E fiatal, törekvő nyomdatulajdonos, akinek csak egy pár év óta áll fenn nyomdája, máris előkelő helyet biztosított magának a temesvári nyomdák között.

Elsősorban kellett volna említenünk a budapesti kiválóbb nyomdák kollekcioit, amelyek mind Kun Mihály remekei. Különösen feltűnést keltettek s állandóan nagy közönség szemlélte a remek, művészies kivitelű rajzait, a magyaros díszítő-stílusú nyomtatványokat és dombornyomatokat. A kiállítást állandóan nagy és szép közönség látogatta s különösen az állami iparszakiskola tanárai, köztük Stumpfoll Ede igazgató, ki minden szép és kulturális célú munkálkodást nemes hévvel támogat, nagy figyelemmel szemlélte a magyaros díszítésű nyomtatványokat és magyarázatokkal Kun Mihály szolgált. A fényes sikerű kiállítás érdekében nagyban buzgólkodtak s elismerést arattak: Gábrriel József, Lang Simon, Bakos Gyula, Noványi Vilmos és Todoroszku Vazul. Feltűnt, hogy több igen jól berendezett és szép munkákat készítő temesvári nyomda nem vett részt a kiállításon.

A Temesvári Hírlap e közleményéhez igen kevés a hozzáadni való. Kívánatos volna, hogy a Szakkör, amely különben a Grafikai Szemlével és a Magyar Nyomdászok Évkönyvével eddig is dicséretes munkálkodást fejtett ki a nyomdászok szakbeli nevelése terén: mostantól, országos egyesületté való átalakulásától fogva nagyobb gondot fordítson a vidékre. Ennél hálásabb dolgot alig is kép-

zelhetnénk el, mert a vidéki szaktársak csak úgy érzik az iparművészeti irányban való fejlődés szükségét, akár a fővárosiak, másrészt pedig a vidéken is megvannak ennek a legfőbb keresztülvihetőségi föltételei. B. A.

ÜLÖNFÉLE RÖVID KÖZ- LEMÉNYEK

Szürke történetek címmel egy szemnek kedves miniatúr kötetet kaptunk, mint elsejét ama öt kötetből álló kollekciónak, mely *Norvay Zoltán* neves szaktársunk tizenkét elbeszélését foglalja magában. Az első kötetben három elbeszélés van, köztük az első: a »Leszámolás« az Uj Idők elbeszélés-pályázatán 100 koronás díjjal lett kitüntetve. A Szürke történetek öt kötete csinos dobozokban jelenik meg: ára fűzve 3, vászonkötésben 4, bőrkötésben 5 kor. Kiadja Révész Béla marosvásárhelyi könyvkereskedő, aki gyűjtőknek tiszteletpéldányt is ad. Melegen ajánljuk olvasóink pártfogásába az érdemes művet.

Bem generális nyomdája. Kézdivásárhelyről az a hír érkezik, hogy ott a 48-as idők egy igen érdekes ereklyéjének akadtak nyomára. Ugyanis Bem apó nyomdáját, melyben hadi tudósításait és kiáltványait nyomtatta, a református templom egyik bástyafalában találták meg, ahol régebben Kézdivásárhely levéltára is el volt rejtve. A nyomdát részben Debrecen, részben Kolozsvár város adományozta 1848-ban Bemnek. A város a nyomda alkatrészeit most visszaállíttatja s a tanácsházban Gábor Áron ágyúja mellé fogja elhelyezni, mint a 48-as időknek értékes ereklyéjét.

Nemzetközi fényképkiállítás. Május 28-án nagyszabású nemzetközi fényképkiállítás nyílik meg a Műcsarnokban, amelyen képviselve lesznek: Amerika, Anglia, Németország, Oroszország, Hollandia, Svájc, Svédország, Norvégia,

Dánia, Finnország és Belgium. Anglia 300, Amerika 250 képpel vesz részt a tárlaton.

Az óriási anyag elrendezése céljából a Műcsarnok termeit apró kis fülkékre osztják, ami által a kiállítás csak nyerni fog intimitásban. Magyarországi kiállítók számára a jelentés határideje március 31.

Az első magyar ujságíró. Nemrégiben mult száz esztendeje, hogy *Rát Mátyás*, az első magyar ujságíró hatvanegy éves korában meghalt. Rát tulajdonképpen evangélikus lelkész volt s csak harmincegy éves korában lépett a hírlapírói pályára. Ekkor megalapítja az az első magyar ujságot, a Magyar Hírmondó-t, ami abban az időben merész vállalkozás lehetett, mert hisz az ujságolvasó publikum – a vagyonos osztály – akkortájt még irtózott a magyar nyelvtől és leginkább csak németül és latinul beszélt. Az egyetlen Magyarországon megjelenő ujság a Pressburger Zeitung volt. Aki ezenkívül egyebet akart olvasni, az külföldről hozatott magának lapokat. Rát azonban nem törődött mindezzel és megindította a lapját, amelyet elejétől végig maga írt. A lapot Packó Ferenc pozsonyi nyomdájában készítették és hetenkint kétszer jelent meg. Minthogy maga csinálta az egész lapot, előfordult egyszer-másszor, hogy a lap nem jelent meg, mivelhogy elfáradt a szerkesztés munkájában. De ilyenkor előzetesen bejelentette az olvasóknak. Két évnél tovább azonban még így sem bírta a munkát. 1782-ben megvált a szerkesztéstől és ismét visszatért a a lelkési pályára. A Magyar Hírmondó pedig néhány év múlva ugyancsak megszűnt.

A merített papiros készítése. Ez ma már egyedül a diósgyőri papirgyárban történik kézi merítéssel. Legtöbbnyire a gép végzi ezt a munkát is; a papiros széleit pedig úgy teszik a merített papirost jellemzőleg cafrangossá, hogy a szita két szélén szaladó gummiszalag mellett víz-sugárral mossák el a papiros szélét. A kereskedelemben a gépen készült merített papirosról azt mondják, hogy fecskendezéssel cafrangossá tett szélű (»spritzrandig«). De ez természetesen a papirosnak csak a két külső szélén történhet ily egyszerű módon; a másik két szélét legföljebb úgy tehetik cafrangossá, hogy a szita lyukait bizonyos távolsá-

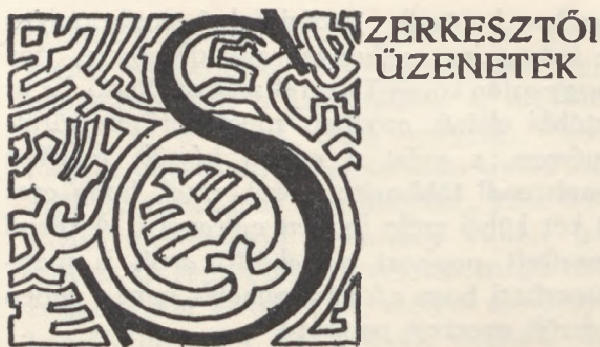
gokban betömik. A végigfolyó papirosanyag e helyen igen vékonyan rakódik össze, úgy hogy aztán könnyű szerrel szétszakítható. Ez az utóbbi eljárás azonban meglehetősen körülményes, s ezért a gépen készült merített papirosnál többnyire beérik azzal, hogy csak a két külső széle legyen cafrangos. A kézzel merített papirost a szakértő arról is megismerheti, hogy a fogása puhább, mint a gépen készült merített papirosé.

Xner Izidor impresszum- és cégjegy-pályázata vagy háromszáz pályamű érkezett be. Az impresszum-pályázat százkoronás díját *Sáblik A.*, a másikat *iff. Aigner Antal* nyerte el.

Harc a főnevek nagybetűkkel írása ellen Dániában. A dán pedagógiai társaság mozgalmat indított a nagybetűk ellen. A dán helyesírás szerint ugyanis a főneveket éppen úgy mint a német nyelvben, nagy betűkkel írják. A dán közoktatásügyi miniszterhez benyújtott kérvényben a társaság arra kéri a minisztert, hogy az iskolákban ezentúl tanítandó helyesírás szerint csak a tulajdonneveket és a mondatok kezdőbetűit írják nagybetűvel. A kérvény azzal indokolja az előterjesztett kérelmet, hogy a nagybetűk használata a dán népesség nagy részénél megnehezíti a dán nyelvnek írásban való tanulását s a nép e részénél írás tekintetében a bizonytalanság érzetét kelti. Egyébként úgy tudjuk, hogy Németországban is van egy hasonló mozgalom.

Lovag Falk Zsigmond nyolcvan-éves. A magyar könyvnyomtatók nesztora, segélyző egyesületünk sok esztendőn át páratlan buzgósággal működött elnöke, lovag Falk Zsigmond udvari tanácsos e hó 27-ikén tölti be nyolcvanadik életévét. A társadalom minden köréből készülnek ünnepelni a munka ez ősz bajnokát, kinek élete és tevékenysége szorosan összefügg a magyar könyvnyomtatás ujabbkori történetével. Biográfiája át meg át van szöve olyan epizódokkal, amelyekből híven tükröződik vissza ötven-hatvan esztendő előtti könyvnyomtatásunk állapota. Jövő füzetünkben el is mondunk néhányat ez epizódokból.

Borítékunkat és lapdísziunkat a szakbizottság megbízásából *Hollóssy János* szaktárs rajzolta.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

R. T. J. — Nagy sajnálatunkra nem közölhetjük. Elég csinos stílusgyakorlat, de kevés a magva. Szakirodalmunkban pedig ez a fő. Nézetei különben sem aktuálisak, mert az inasoktatásban már évtizedek óta a gyakorlatias oktatás a fő elv. Hogy ezt nem tudják elég következetesen és kellően széles mederben keresztülvinni: annak most már egyesegyedül az anyagiak elégtelensége a magyarázata.

S. J. — Az 1847-1848-iki sajtótörvény illető paragrafusai az eredetiben így hangzanak: 37. §. Nyomdát és könyomdát felállíthat minden, aki az 1840: XVI. törvény-cikk 1-ső és 2-ik fejezetében foglalt rendeleteknek eleget tevén, melyben lakik, azon törvényhatóság elnökének szándékát bejelenti, aki erről a belügyek miniszterét értesíti, és a fővárosban 4000, egyébütt 2000 frtot, részére 3 percenttel kamatozót, letesz. — 38. §. Ki titkolt nyomdát s könyomdát bir, tudniillik mely nincs bejelentve, műszereinek kobzásán túl egy évi fogsággal és 2000 forintig terjedhető büntetéssel fog büntettetni. — 41. §. Mely nyomdatulajdonos bármely nyomtatványra nevét és lakát ki nem teszi, vagy álnevet tesz ki, ha a nyomtatvány sajtóvétséget foglal magában, bűntársnak tekintetik; ellenkező esetben 100 forintig terjedhető büntetésben marasztalhatatik el. — 44. §. Ki olyant árul, melyen a nyomdatulajdonosnak neve s laka kitéve nincs, a nála találtott példányok elkobzásán kívül ötven forintig terjedhető büntetéssel fog büntettetni. — Amint ebből is látható, a mi híres sajtótörvényünk részben csak papiroson van meg; a könyvnyomtatói kaució például megszűnt (a hírlapkaució azonban szegényünkre még mindig megvan), a nyomdanyitást kevesen jelentik be, s a vigécek — papirkereskedők — ál-impresszumai egészen megszokott dolgok.

HIVATALOS SZAKKÖRI ÉRTESETÉSEK

A Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakkörének az április 4-iki közgyűlésen megválasztott tisztviselői kara s választmányja lemondván, folyó évi április hó 29-ike esti fél 8 órájára ujabb közgyűlést hívunk egybe

a körhelyiségbe. E közgyűlésnek egyetlen tárgya: „Az új tisztviselői kar s választmány miként való választása fölötti határozathozatal.” Az elnökség.

Jegyzőkönyv a Könyvnyomdászok Szakköre 1910 április 16-án megtartott jelölő üléséről. Képviselve volt 22 nyomda 28 bizalmiférival. Jelöltettek: Elnök: Pollák Simon. I. alelnök: Pavlovsky J. Alajos. II. alelnök: Werner Jenő. Pénztáros: Bozsik István. Ellenőr: Schornstein Jakab. I. titkár: Wankó Vilmos. II. titkár: Pollák Aurél. I. gazda: Boros Dezső. II. gazda: Goldberger Ármin. Számvizsgálók: Karpf Henrik, Kujarik Ernő, Künstler Aladár, Steiner Soma, Wagner Ignác. Választmány: ifj. Aigner Antal, Bárdy István, Balázs Károly, Balázsfi Rezső, Bárány Nándor, Bauer Henrik, Biró Miklós, Braun Elemér, Brezniczky József, Brónyai Lajos, Burgheim Károly, Busay Balázs, Butkovszky Bertalan, Enyedi János, Faltusz Ede, Fekete Béla, Friedmann Adolf, Fuchs Zsigmond, Gágyor József, Gang Károly, Gogel Adolf, Gross Samu II., Gruber Rezső, Gyöngyösi Sándor, Hajnal A. József, Hock Károly, Hollósy János, János Péter, Janovszky János, Jog Ferenc, Kallós Ödön, Kizsol László, Kollin Zsigmond, Klein Ármin, Kún Kornél, Kun Mihály, Lammer Árpád, Landberger Miksa, Lemler Géza, Morócz Jenő, Novák László, Novitzky N. László, Peidl Gyula, Poduska Lajos, Prüner Arnold, Rasovszky Árpád, Sarlós Lajos, Szauer Aolf, Sonnenfeld Rezső, Spitz Adolf, Spitzkopf Ferenc, Stein Lipót, Steinherz Miklós, Szabó István II., Sztanya Zoltán, Tragholz Dezső, Tuller Ernő, Ungár József, Weith Márkus, Werth László. A hivatalos szavazólapon a 60 választmányi tag neve közül 30 név okvetlen törlendő, mert — az új alapszabályok értelmében — csak 30 választmányi tag választandó.

Bozsik István, elnök.

Wagner Ignác, jegyző.

Jegyzőkönyv a Könyvnyomdászok Szakköre 1910 április 4-én tartott közgyűlése által kiküldött szavazatszedő bizottság üléséről. Jelen vannak: Biró Miklós, Bressán Sándor, Brezniczky József, Balázsfi Rezső, Weisz Mór. Elnöknek Bressán Sándor, jegyzőnek Weisz Mór választottak meg. Beérkezett szavazatok a fővárosból 88, a vidékről 88, összesen 176, megsemmisítettett 17, érvényes szavazatok száma 159. — Megválasztottak: elnök: Tanay József, I. alelnök: Walter Ernő, II. alelnök: Werner Jenő, pénztáros: Bozsik István, ellenőr: Schornstein Jakab, I. titkár: Morócz Jenő, II. titkár: Wankó Vilmos, I. gazda: Boros Dezső, II. gazda: Goldberger Ármin. — Választmány: Augenföld M. Miksa, Bárány Nándor, Bauer Henrik, Biró Miklós, Brónyai Lajos, Burgheim Károly, Butkovszky Bertalan, Brezniczky József, Faltusz Ede, Fekete Béla, Gang Károly, Gyöngyösy Sándor, Hajnal A. József, Hollósy János, Janovszky János, Jánosy Péter, Klein Ármin, Kun Mihály, Novák László, Novitzky N. László, Peidl Gyula, Poduska Lajos, Pollák Aurél, Prüner Arnold, Radnai Vilmos, Sarlós Lajos, Spitz Adolf, Stalla Márton, Steinherz Miklós, Szauer Adolf. — Választmányi póttagok: Andor László, Braun Elemér, Busay Balázs, Enyedy János, Fleischmann Lipót, Friedmann Adolf, Gágyor József, Gogel Adolf, Gross Samu II., Hermann Károly, Hock Károly, Hegyi Dezső, Kallós Ödön, Király Albert, Kizsol László, Kluger Mór, Kollin Zsigmond, Laky László, Landberger Miksa, Lendvay István, Novák Alajos, Pavlovsky J. Alajos, Pollák Rudolf, Róth Miklós, Richter Márton, Rittmann Béla, Salamon Manó, Sonnenfeld Rezső, Szabó István II., Ungár József. Bressán Sándor, elnök. Weisz Mór, jegyző.

A Grafikai Szemle bekötési táblái piros s kék színben elkészültek s darabonként helyben 1 korona 40 fillérért, postán portómentesen küldve 1 korona 50 fillérért kiadóhivatalunkban kaphatók.

A Könyvnyomdászok Szakköre szakköztsége fölhívja a vidéki tagtársakat, hogy kiállításra és fölolvadásokra vonatkozó megkereséseiket közvetlenül öhozzájá intézzék, még pedig a kiállításnak, illetőleg fölolvadásnak időpontja előtt legalább négy héttel. (Megkeresések tehát Wanko Vilmos szakköri másodtitkár címére: Budapest VII, Dohány-utca 10. sz. alá, a Fried és Krakauer féle nyomdába küldendők.)

A Vígyszínházba, nemkülönbén a Royal-Orfeumba és az »Uránia« Tudományos Színházba mintegy húsz-huszonöt százalékkal mérsékelt jegyekre jogosító utalványok kaphatók Bozsik István pénztárosnál (Budapest VIII, Sándor-tér 4. sz., III. emelet 5, Gutenberg-Otthon), valamint a Hungária-fürdőbe szóló jegyutalványok is. Az utalványok ára a színházakba darabonként négy, a fürdőbe két fillér.

A Könyvnyomdászok Szakköre tagja a magyar kir. pósta-takarék-pénztárnak (22766. sz.). A csekkfüzeteket vidéki pénztárosainknak esetről-esetre megküldjük, s kérjük öket, hogy pénzküldeményeiket a csekklapok útján juttassák hozzánk. Ezek hátsó oldalán írásbeli közlemények (tagnévsor, Szemle-szükséglet stb.) is följegyezhetők, ami által minden egyéb az eddigi kezelésben fölmerült portó megtakarítható.

A Könyvnyomdászok Szakköre 1910. évi április hó 4-én tartott rendes évi közgyűlésének jegyzőkönyve:

Tanay József elnök jelenti, hogy a március hó 20-ára egybehívott közgyűlés határozatképtelenség miatt megtartható nem volt, és így a mai napra egybehívott közgyűlés a megjelentek számára való tekintet nélkül tartatik meg. Üdvözli a megjelenteket, s a közgyűlést megnyitja.

Napi rend első pontja a titkári jelentés. A közgyűlés a jelentést, miután hivatalos lapunkban már megjelent, nem kívánja fölolvastatni.

Elnök a jelentés fölött a vitát megnyitja.

Kún Kornél bírálja a vezetőség mult évi működését; különösen az Évkönyv mellékleteit bíráló ad hoc bizottságot támadja azon eljárásáért, hogy a pályázaton oly munkákat díjazott, amelyek egy másik pályázaton már el lettek bírálva; helyteleníti az Évkönyv késését és annak költségek kiállítását. A titkári jelentést tudomásul veszi, de egyben rosszalását fejezi ki a leköszönő vezetőségnek a mult évi működése miatt. Kéri a közgyűlést, hogy ilyen értelemben határozzon.

Ezek után szenvedélyes és viharos jelenetekben bővelkedő vita indul meg a titkári jelentés mellett és ellen. A vitában részt vettek: Pollák Aurél, Novák László, Lackenbach Artúr, Bárány Nándor, Schwartz Ambrus, Steiner Soma, Hollóssy János, Lammer Árpád, Biró Miklós és Kellner szaktársak.

Wanko másodtitkár reflektál az egyes fölshózóalók támadásaira és a jelentés tudomásul vételét kéri.

Zárszó jogán Kún Kornél szól, s bejelenti, hogy rosszalási indítványát visszavonja.

A közgyűlés ezek után a titkári jelentést egyhangúlag tudomásul veszi.

Napi rend második pontja: pénztáros jelentése. A közgyűlés a jelentést nem kívánja fölolvastatni, s azt — Kún Kornél fölshózóalása és Bozsik István válasza után — egyhangúlag tudomásul veszi.

Napi rend harmadik pontja: leltárosok jelentése. Egyhangúlag tudomásul szolgál.

Napi rend negyedik pontja: öt számvizsgáló választása

az 1910-iki körévre. A közgyűlés a jelölő ülés ajánlása alapján Karpf Henrik, Kujarik Ernő, Künstler Aladár és Steiner Soma szaktársakat választja meg számvizsgálókul.

Napi rend ötödik pontja: két jegyzőkönyvHITELESÍTŐnek választása. A közgyűlés jegyzőkönyvHITELESÍTŐKÜL Pollák Aurél és Perl István szaktársakat választja meg.

Napi rend hatodik pontja: szavazatszedő bizottságnak a választása. A közgyűlés szavazatszedőkÜL Brezniczky József, Weisz Mór, Biró Miklós, Balázsffy s Bressán szaktársakat választja meg,

Napi rend hetedik pontja: a tisztviselők és a választmány újjaválasztása.

Elnök bejelenti, hogy a tisztviselők és a választmány mandátuma lejárván, ez állásokat új választással kell betölteni; bejelenti továbbá, hogy Wanko Vilmos a választásra vonatkozólag indítványt öhajt tenni.

Wanko Vilmos indítványozza: mondja ki a közgyűlés, hogy tekintettel a megjelentek s a vidéki szavazatok csekély számára, az utóbbiak megsemmisítésével s új jelölő ülés egybehívásával újabb országos, nyomdánkenti szavazást rendel el.

Indítványát azzal indokolja, hogy az ezerhatszáz taggal bíró Körhöz nem méltó, hogy vezetőségét mindössze száz-százötven tag válassza; eddig a régi alapszabályok értelmében e dolgon nem lehetett segíteni, de miután e közgyűlésen életbe lépnek az új alapszabályok: ezek keretében lehetséges az országos választás keresztülvitele.

Az indítvány ellen többen szóálnak föl. Novák László ügyrendi indítványt ad be; indítványozza, hogy az újjaválasztás tétessék át az indítványok letárgyalása után, amikor már eldőlt, életbe lépnek-e az új alapszabályok, avagy sem.

A közgyűlés úgy Novák László ügyrendi indítványát, valamint Wanko Vilmos indítványát szótöbbséggel elveti, mire elnök elrendeli az új vezetőségnek az újjaválasztását.

A szavazás tartamára a közgyűlést felfüggeszti.

A szavazás megtörténte után az elnöklést Werner Jenő veszi át.

Biró Miklós mint a szavazatszedő bizottságnak a tagja jelenti, hogy egyes szavazólapokon számvizsgáló-bizottsági tagok is jelöltettek, de miután a számvizsgáló bizottság tagjai már megválasztattak, kéri a közgyűlést, hogy az illető szavazólapokon a számvizsgálók nevét a szavazatszedő bizottság figyelmen kívül hagyhassa. A közgyűlés a a kérelemhez hozzájárul.

Napi rend nyolcadik pontja: indítványok. Tárgyalás alá vétetik Kún Kornél I. indítványa:

»Tekintettel arra, hogy a tagok a szerkesztőre és a lap szellemi irányítására semmi befolyást nem gyakorolhatnak, és a rendszer nem is felel meg, indítványozom, hogy:

a) a szerkesztő (illetve szerkesztők) pályázat útján három-három évre a közgyűlés által választandók;

b) a választmány kétharmad többségének javaslatára a szerkesztő (illetve szerkesztők) további három évre a szerkesztéssel megbízható, a közgyűlés utólagos jóváhagyása esetén;

c) a kölcsönös fölmondás mindkét részről három hónapra.

Az indítvánnyal szemben a választmány a szerkesztőknek a pályázat mellözésével a közgyűlés által leendő választását ajánlja.

A közgyűlés hosszú vita után 29 szóval 13 ellenében Kún Kornél indítványát elveti, s a választmány indítványát emeli határozattá.

Kún Kornél II. indítványa:

»indítványozom, hogy szüntessék be az Évkönyvet s több gond fordíttassék a Grafikai Szemle kiállítására.«

és Biró Miklós indítványa, mely a következő:
»Indítványozom, hogy az Évkönyv további megjelenését szüntessük be és azt az összeget, amit annak előállítására fordítanánk, a Grafikai Szemle költségeire használjuk fel« egyszerre vétetik tárgyalás alá.

Az indítvánnyal szemben a választmány ajánlja:
»Mondja ki a közgyűlés, hogy az Évkönyvet a jelenlegi sajnálatos anyagi viszonyok dacára sem szünteti be, de elhatározza, hogy az Évkönyv ezentúl a nyári hónapok alatt készíttessék el s előállítására a bevételek felhasználásával együtt legfőbb 4000 korona fordítható.«

Az indítványok fölött hosszabb vita indul meg, melynek befejeztével a közgyűlés Kún Kornél s Biró Miklós indítványait elveti és a választmány javaslatát teszi magáévá.

Biró Miklós II. indítványa:
»Indítványozom, hogy a Grafikai Szemlét olyan nyomdában készíttessük, amely azt a mai kor igényeinek megfelelőleg elő tudja állítani.«

A közgyűlés rövid vita után az indítványhoz elvben hozzájárul és annak keresztülvételével az új választmányt bízza meg, azzal a meghagyással, hogy az árszabályügyi mozgalmak lezajlása után több nyomdától költségvetést kérjen be.

Gondos Ignác I. indítványa:
»Indítványozom, hogy a Szakkör könyvtárának megismerése, használhatása és annak bővítése céljából a tagok részére könyvtárkatalógus készíttessék, vagy — tekintettel a könyvek korlátolt számára — ez a Grafikai Szemlében közöltessék. Egyébként pedig fordítson a mindenkori választmány kellő gondot a könyvtárra, hogy az a megjelenő német szakkönyvekkel kiegészíttessék.«

Az indítvány — tekintettel arra, hogy a könyvjegyzék most van sajtó alatt — tárgytalan, s így a közgyűlés napi rendre tér felette.

Gondos Ignác II. indítványa:
»Míg a külföldön a Szakkörhöz hasonló egyesületekben a téli évadban mozgalmas élet uralkodik, nálunk 1—2 félévesen kívül nem történik semmi a szakma fejlesztése érdekében. Okát ennek abban találom, hogy a Szakkör választmánya nem bír érzékkel az aktualitások iránt. Újévkor például alkalom nyílik újví üdvözlőkártyákból, nap-tárakból, a farsangi idény alatt meghívókból, vagy a betűöntődék újdonságaiból egy kis kiállítást rendezni s ezeket megvitatni. Ajánlom ezt a t. közgyűlés s az újonnan választott választmány figyelmébe.«

A választmány az indítványt a közgyűlésnek pártolólág terjeszti elő; a közgyűlés elfogadja s az új választmányhoz utasítja.

A választmány indítványa az új alapszabályok életbe léptetése tárgyában:

»A mai naptól kezdődőleg léptetessenek életbe az új alapszabályok, de a tagsági illetékre vonatkozó résznek egyelőre való függőbenhagyásával.«

Az indítványt a közgyűlés elfogadja.
Következik a választmány II. indítványa:
»Mondja ki a közgyűlés, hogy Fiedler Károly pécsi rokkant szaktársunkat, a Szakkör érdekében kifejtett ügybuzgó és fáradhatatlan működéséért a Kőr tiszteletbeli tagjai sorába iktatja.«

A közgyűlés az indítványhoz örömmel hozzájárul.
Hollóssy János indítványa:

»Tekintettel azon sajnálatos tényre, hogy szeretett elnökünk Tanay József az elnöki tisztséget — melyet a Kőr megalakulásától fogva ügybuzgóan, szeretettel és fáradhatatlanul töltött be — nem hajlandó továbbra elfogadni: mondja ki a közgyűlés, hogy Tanay József szaktársunkat a Kőr fölvirágoztatása körül szerzett érdemeiért a Szakkör örökös tiszteletbeli elnökévé választja meg.«

Az indítványt a közgyűlés élénk éljenzessel fogadja és egyhangúlag határozattá emeli.

Werner Jenő elnök ezek után megköszönvén a tagok türelmét, a közgyűlést berekeszti.

Budapest, 1910. évi április hó 4-ikén.

Wanko Vilmos, II. titkár.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy kondíciójuknak esetleges megváltozását (tehát mind a belépést, mind pedig a kilépést is) haladéktalanul adják tudtul a Kőr pénztárosának (lakik: Budapest VIII, Sándor-tér 4, Gutenberg-Otthon), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és a haviülési, mulatsági stb. meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelezőlapnak a beküldése.

Firtinger Károlynak kis nyomdászattörténelmi térképéből van még néhány eladásra szánt példányunk. Az ára mindössze 60, póstán küldve 70 fillér. Évkönyv-vásárlók fél áron kapják. Megrendelhető a Grafikai Szemle kiadó hivatalában vagy Bozsik István pénztárosnál (VIII, Sándor-tér 4. szám).

Körünk pénztárába a múlt hónapban befolyt összegek:

I. Kisebb taglétszámú nyomdákban és egyes szaktársaktól (I. a 122. oldalon levő táblázatos pénztári kimutatást):
Auer Ignác és Fia 1.20, Fráter és Társa 1.20, Heisler és Kószol 1.80, Heller és Társa 1.80, Kánitz-nyomda 1.80, Karczag-nyomda 0.60, Kellner Ernő 4.20, Kertész József könyvnyomdája 2.40, Községi nyomda 4.20, Otthon-nyomda 2.40, Pazmanium 0.60, Schlesinger-nyomda 1.20, Turul-nyomda 1.20, Várnai-nyomda 1.20.

Nagy Gy. Ferenc 1.80, Batyala Ferenc 1.20, Jordáky Lajos 1.20, Leéb Manó 1.80, Szabó Imre 2.40, Pongrácz Antal 6.—, Illyés József 1.20, Ligeti Jenő 3.60, Somsay Ferenc 1.20, András Lajos 3.60, Polgár Dezső 1.20, Gally Pál 2.40, Kállay Géza 1.20, Weiner Henrik 1.80, Hegyi Dezső 7.20, Novotny Lajos 1.20, Markovits Béla 1.20, Politzer Kálmán 1.20, Lónyai Nándor 1.80, Matuska György 1.20, Baranyi József 1.20, Stalla Márton 1.20, Mátyus Samu 1.20, Gebhardt Nándor 1.20, Fleischer József 0.60, Huszár Károly 0.60, Bognár Jenő 0.60, Biró Miklós 0.60, Zubriczky Ferenc 0.60, Anda Gyula 0.60, Grünwald József 0.60, Weisz Lechessel 0.60, Csaba Miklós 0.60, Sichermann Lajos 0.60, Klein Rudolf 0.60, Neuhauser Jenő 0.60, Schmidt József 0.60, Türk I. Dávid 0.60, Steinherz Miklós 0.60, Bermann Artúr 0.60, Neuwald Miksa 0.60, Weinberger Géza 0.60, Sensenstein Gáspár 0.60, Dobos Géza 0.60, Perl István 0.60, Stempler Márton 0.60, Felek László 0.60, Kramm Imre 0.60, Lázár József 0.60.

II. A vidékről (I. a 122. oldalon levő táblás kimutatást):
Nagyvárad 3.60, Nagybecskerek 9.60, Kolozsvár 9.60, Gyoma 6.—, Szabadka 9.60, Nyitra 3.—, Szekszárd 15.60, Ujpest 1.80, Nagyszében 1.80, Sárospatak 3.60, Ungvár 5.40, Temesvár 40.20, Kaposvár 10.20, Magyaróvár 4.80, Déva 6.—, Hódmezővásárhely 7.20, Szeged 6.—, Békéscsaba 5.40, Marosvásárhely 6.60, Győr 18.—, Gyula 5.40, összesen 179.40 korona.

Szakkörünk szaktanfolyamainak értesítőiből még mindig vannak eladásra szánt példányok. Egy-egy koronájával kaphatók például az 1904-1905-iki, valamint az 1907-1908-iki iskolai évről szóló értesítők (szerkesztették Tanay József, Novák László és Augenföld M. Miksa). Sok szedés- meg egyéb példával, valamint műmelléklettel. A szakmájukban fejlődni óhajtó szaktársaknak nélkülözhetetlen kézi könyvei.

Rövid, tömör összefoglalásban ismertetik a tanfolyamokon eladott tanítási anyagot, s kitűnő útbaigazítással szolgálhatnak a vidéki tanfolyamok rendezőinek. Megrendelhetők a Grafikai Szemle kiadó hivatalában (Budapest V, Hold-utca 7. szám), vagy Bozsik István pénztárosnál (Sándor-tér 4).

Körhelyiségünk a Gutenberg-Otthonban van (bejárat az épület bérkocsis-utcai részén). A körhelyiség nyitva van: vasárnaponként délelőtt 9 órától 1-ig. Olvasó-terem, billard, dominó, bel- és külföldi szaklapok, valamint szépirodalmi folyóiratok állanak itt a Szakkör tagjainak rendelkezésére.

Fölvívjuk a vidéki tagcsoportok figyelmét a budapesti központ könyvtárában levő duplikátumokra. Ezekből—míg az alantabb jelzett készlet tart — a központi választmányhoz intézett megkeresésre díjmentesen bocsátunk példányokat a rendelkezésükre. — A duplikátumok a következők:

I. Különböző szakmunkák:		
1. Augenföld-Barta E.: A Könyvnyomdászok Szakköre továbbképző tanfolyamainak 1907—1908. évi értesítője	17 példány	
2. Butkovszky B.: A szabadkézi rajz	56	«
3. Csernátony Gyula: Tótfalusi Kiss Miklós élete	58	«
4. Firtinger Károly: A magyar állam nyomdászattörténelmi térképe	1	«
5. Frank Lajos: Az idegen szavak helyes elválasztása	18	«
6. Láng J. Lipót: Emlékkönyv a Könyvnyomdászok Szakkörének tízéves működéséről	4	«
7. Löwy Salamon: Nyomdai vázlatkészítés	293	«
8. Morócz Jenő: Huszontöt estzred. (A Könyvnyomdászok Szakköre negyedszázados főnnállásának emlékére)	189	«
9. Tanay-Novák L.: A Könyvnyomdászok Szakköre szaktanfolyamainak 1904—1905. évi értesítője	2	«
10. Magyar Nyomdászlat (különféle)	14	évfoly.
11. Deutscher Buch- u. Steindr. (különféle)	10	«
12. Typographische Jahrbücher (különféle)	3	«
II. Évkönyvek:		
Az 1889. évi kőtetből összesen	10	példány.
« 1890. « « «	32	«
« 1891. « « «	3	«
« 1892. « « «	20	«
« 1893. « « «	20	«
« 1896. « « «	21	«
« 1897. « « «	3	«
« 1898. « « «	16	«
« 1899. « « «	11	«
« 1900. « « «	109	«
« 1901. « « «	54	«
« 1902. « « «	158	«
« 1903. « « «	158	«
« 1904. « « «	47	«
« 1905. « « «	14	«
« 1907. « « «	14	«
« 1908. « « «	22	« és
« 1909. « « «	300	«

A Könyvnyomdászok Szakköre választmányának megbízásából a Kőr szakbizottsága a magyarországi könyvnyomtatók fokozottabb szakbeli tevékenységére buzdította végett

pályázatot hirdet a Grafikai Szemle legjobb szedésű és (ettől függetlenül) legjobb nyomtatású mellékleteire. A pályázaton való részvételnek első és fő feltétele, hogy az illető pályázó a Könyvnyomdászok Szakkörének tagja legyen. A pályázat havonként megismétlődik harminc-harminc koronás szedői és (ettől függetlenül) tíz-tíz korona nyomtatási jutalomdíjjal, amely összegnek lehetőleg kiadatnak az illető hónapban megjelent mellékletek jobbika szedőjének, illetőleg a legjobb nyomtatási munka végzőjének. A szedői jutalomdíjra irányuló pályázatokon csak olyan munkálatok vehetnek részt, amelyeken a szedési elem is kellőképp képviselve van. A mellékleteknek előbb már okvetlenül ki kellett valamely célra nyomtatatniok s a Grafikai Szemle számára egyszerűen csak továbbnyomtatatniok. Ennek biztosítása okáért az ilyes mellékleteknél csak a papirosnak az árát térítjük meg. Az egyes hónapokra eső pályázatokon mindazok a mellékletek vesznek részt, amelyek az illető hó 12-ikéig szerkesztőségünkhoz beérkeztek, illetőleg a vidéken postára adattak. Későbbben földott példányok a következő hónapra maradnak. Példányszám 1850. A papirosról szóló számla a küldeményhez melléklendő.

E pályázat kiegészítésképpen fölhatalmazta a választmány a szakbizottságot, hogy szedésvázlatoakat vásárolhasson darabonként öt koronájával. Azok a szaktársak tehát, akiknek munkaviszonyai különben nem engednék meg a Grafikai Szemle számára való munkálkodást, vagy akiknek egyáltalában nincs alkalmuk arra, hogy akcicens munkákat is készítsenek: alkalmat találnak arra, hogy mester-szedői tudásukat és jóízűségüket a köz érdekében érvényesítsék, még pedig — a munka jósága és alkalmatossága esetében — némi díjazásra való kilátás mellett is. Magától értődik, hogy a szakbizottság föntartja magának az esetleges apróbb változtatásokra való jogot, ez azonban nem szünteti meg a díjazásra való jogosultságot. A vázlatok — melyek közül a kivitelre el nem fogadottak kívánatra visszaküldetnek — a Grafikai Szemle szerkesztőségéhez küldendők (V, Hold-utca 7).

Pályázatot hirdet továbbá a szakbizottság két a Grafikai Szemleben megjelenendő szakcikkre és a Kőr tag-sági jegyére. Általános feltételek mind a két pályázatra vonatkozólag: 1. A pályázatok bármelyikében is csak a Könyvnyomdászok Szakköre tagjai vehetnek részt. 2. Az összes pályaművek idegen kézírással írva és címezve, jel-igével ellátva, a pályázó nevét magában rejtő jeligés levél kíséretében az egyes pályázatok különleges feltételeiben kitüntetett határidőig a Könyvnyomdászok Szakköre címére (Budapest VIII, Bérkocsis-utca 1. szám, Gutenberg-Otthon) küldendők. 3. Világosan föltüntetendő a borítékon, hogy a küldemény pályázatra van szánva. 4. A pályaművek fölött a Kőr választmánya által kiküldött bizottság dönt, és birálatát a Grafikai Szemleben közli.

Különleges feltételek:

I. A szakcikkre vonatkozólag:

Írassék egy szakcikk »Hirdetés-szedés« címen a lehető legszelebb alapon, de legfőljebb ötszáz sornyi terjedelemben. Pályázók kötelesek e szakcikket példákkal is illusztrálni; e példák mennyiségére nézve azonban semmi-féle korlátozás nem tétetik. E pályázaton természetesen csak szedő szaktársak vehetnek részt. Pályadíj az Ács-Mihály-alap kamatainak fele: 50 korona. Határidő: 1910 június hó 30-ika.

Írassék egy »Hogyan kell a gépmesternek a mester-szedővel együtt dolgoznia?« című cikk, ugyancsak a leg-szelebb alapon s legfőljebb ötszáz sornyi terjedelemben. E pályázaton csakis gépmester szaktársak vehetnek részt. Pályadíj az Ács-Mihály-alap kamatainak fele, vagyis 50 korona szolgál. Határidő: június 30.

	K	f.	K	f.		K	f.	K	f.
Át hozat a múlt hóról			6400	29	Márc. 19-iki házi estély kiadása	334	56		
10 hitelszöv. részjegy (à 10 kor.)			100	—	Grafikai Szemle mellékleteire ..	138	50		
Gutenberg-szoboralap			989	93	Februári havi ülés megh. s exp.	10	86		
Ács-Mihály-alap			588	82	Köszg. szavazólapok és exped.	15	56		
A Hitelszöv. osztaléka 1909-re			5	—	Takarítás, világítás	7	64		
Márc. 19-i házi estély bevétele			225	20	Pécsi kiállítás és szakfólvolasás	44	75		
					Temesvári szaktanf. és kiállítás	79	52		
Tagsági járulékokban befolyt:					Szekszárdi kiállítás és fólvolasás	34	—		
					Postatakarékpénzt. nyomt. s díj	8	34		
Államnyomda	9	60			Adminisztratív és portókiadások	17	79		
A Nap	2	40			Novák L. szerk. tdfja jan.-márc.	42	—	733	52
Athenaeum	24	—			Készpénz a hó végén			6603	77
Bercsényi-nyomda	3	60			10 hitelszöv. részjegy (à 10 kor.)			100	—
Berkovits-nyomda	1	20			Gutenberg-szobor-alap			989	93
Budapesti Hírlap	8	40			Ács-Mihály-alap			588	82
Buschmann F. utódai	4	20							
Egyetemi nyomda	5	40							
Egyesületi tisztviselők	9	—							
Elek és Társa	1	80							
Európa	4	80							
Fővárosi Nyomda R.-T.	2	40							
Franklin-Társulat	56	40							
Franklin-fiók	7	20							
Fried és Krakauer	3	60							
Galitzenstein	3	60							
Garai-nyomda	—	60							
Globus	12	—							
Grafikai Intézet	3	—							
Hamburger és Birkholz	3	—							
Hornyánszky Viktor	24	—							
Jókai-nyomda	3	—							
Károlyi György	2	40							
Klein Vilmos	1	80							
Korvin Testvérek	5	40							
Légrády Testvérek	10	20							
Löbl D. és Fia	2	40							
Magyar Hírlap	3	—							
Markovits és Garai	1	80							
Márkus-nyomda	8	40							
Máv. menetjegy-nyomda	3	—							
Minerva-nyomda	1	20							
Pallas	28	80							
Pannonia	1	20							
Pátria	15	—							
Pénzüntézeti Nyomda	1	80							
Pester Lloyd	3	—							
Pesti Könyvnyomda R.-T.	18	—							
Petőfi-nyomda	3	60							
Posner Károly Lajos és Fia	10	80							
Rákos Farkas	3	—							
Radó Izor	3	—							
Révai és Salamon	7	20							
Rigler József Ede	3	—							
Rothberger és Weisz	3	—							
Rózsa Kálmán és Neje	6	60							
Schmidl Sándor	1	80							
Stephaneum	32	40							
Székesfővárosi Házi Nyomda	20	40							
Thalia-nyomda	3	—							
Világosság-nyomda	21	—							
Weisz L. és F.	2	40							
Wodianer-nyomda	15	60							
Vidékről (részletezése a 120. oldalán)	179	40							
Kisebb nyomdákból s egyesektől (részletezése a 120. oldalán)	90	—	706	80				9016	04
			9016	04				9016	04

SARLÓS LAJOS, ellenőr.

BOZSIK ISTVÁN, pénztáros.

II. Körünk tagsági jegyére vonatkozólag:

E tagsági jegy szövege a következő:

»Tagsági jegy, melynek értelmében szaktárs,
»mint a Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakma-
»beliek Szakkörének rendes tagja, ennek céljait elősegíti
»és összes kedvezményeiben részesül. Budapest, 19.....
»..... titkár. elnök.

»Kivonat az alapszabályokból:

»1. §. A Körnek címe: Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre. Székhelye: Budapest.

»2. §. A Kör céljai:

»a) a szakismeretek és a műizlés terjesztése és tökéletesítése a könyvpiar és általában a sokszorosító iparágazatok terén;

»b) tagjai kölcsönös érintkezésének előmozdítása, s a szaktársias összetartás bensőbbé tétele.

»3. §. Az e célok elérésére szolgáló eszközök:

»a) Grafikai Szemle címen szakközlönynek és esetleg egyéb szakmunkáknak is a kiadása, valamint szakirodalmi műveknek a tagok által megszerezhetővé tétele;

»b) szaktanfolyamoknak, szakelőadásoknak, szakkérdéseket tárgyaló vitaüléseknek és szaktanulmányi kirándulásoknak rendezése;

»c) pályázatok hirdetése szakmunkákra;

»d) állandó helyiség, olvasó-szoba és könyvtár fenntartása;

»e) a tagokat és családjukat szórakoztató mulatságok rendezése.

E pályamű papirosmagysága $8\frac{1}{2}$ — $13\frac{1}{2}$ cm.; tiszta rajz nem lehet, a szedésnek okvetetlenül dominálnia kell; ez után nem zárja ki azt, hogy a szedést rajzzal kombinálja a pályázó.

A pályamű legfőljebb három színben tervezendő, és domború nyomtatás teljesen mellőzendő.

Teljes kivitelű vázlatok is részt vehetnek a pályázaton, de megkivántatik, hogy a méretek pontosan betartassanak, különben figyelmen kívül hagyatnak.

Kikötetik, hogy a tagsági jegy függőlapos legyen; az egyik oldalán a jegy, a másikon pedig alapszabálykivonat szövege nyerjen elhelyezést.

Pályadíj a Grafikai Szemle 1909. évi mellékletpályázatainál ki nem adott díjak szolgálnak. Első díj 50 korona, második díj 30 korona, harmadik és negyedik díj 20—20 korona. E díjak közül a második díj okvetetlenül gépmester szaktársnak adandó ki, miért is nyomtatás tekintetében a pályamunkák külön elbírálásban részesíttetnek.

A pályamunkák beküldésének meghosszabbított határideje: folyó évi június hó 30-ika.

A pályamunkák csakis abszolút becsű munkáknak adatnak ki.

Tagsági forgalom 1910 március havában: Beléptek a Körbe: Mayer Miksa (Globus), Klein Miksa (Posner), Weinberger Géza (Radó), Markó Mihály (Wodianer), Ámon György, Surányi István (Franklin), ifj. Albrecht S., Fröhlich György, Kállay Ferenc, Tóth Gyula, Wenczel Gusztáv, Zelwecker Jakab (Athenaeum), Grega János (Sárospatak), Csoknyai Gyula, Diószegi István, Glatz Ferenc, Hadnagyev Arzén, Kugler József, Maniu Vaszile, Sauer Salamon, Wallenstein Manó (Pallas), Galgóczy Gyula (Székesfehérvári Hízi Nyomda), Kun Rezső, Pintér Dániel, Pintér László, Rosta István, Sebők Jenő (Kaposvár), Enczelmüller Nándor, Hány Imre, Harkay Antal, Hildemann Ervin, Kovács Károly, Mazouch Károly, Michalecz János, M. Peótz Ignác, Perovits Ljubomir, Schopp S. (Stephaneum), Altmann Adolf, Leskovszky Ernő (Patria),

Oáll József (Marosvásárhely), Graf János (Nagybecskerek). — Meghalt: Stösser Adolf. — Hátralék miatt törölendők: Jánosi Illés, Köszter József (Franklin-Társulat), Fleischmann Árpád (Hedvig S.), Babágh József, Balaskó Béla, Fenesi István, Schildkraut Izsák (Kolozsvár), Grimm Ferenc, Mégó János (Rózsa Kálmán és Neje), Hörbe Konrád (Pallas), Gardovszky Lipót, Gröger Ede, Hap János, Hofbauer Károly, Krakovszky István, Nagy János, Pápay Lajos (Pester Lloyd), Goldmann Béla (Bercsényi), Dormuth Antal, Fecker Vilmos, Leitersdorfer Márton, Riesz József, Tausenberger József, Tillich József (Temesvár), Brenner Márk, Krebs Manó, Wachsmann Miksa (Budapesti Hirlap), Dobrik R. Mihály, Gross Samu, Hoffmann Izsák, Weisz Rezső (Patria), Szűszholcz Zoltán (Marosvásárhely), Fülöp János, Kalser G. (Athenaeum), Molnár Károly (Garai), Frankl Gyula, Léviusz Márton, Schneflern Jenő (Globus), Herer Jenő, Schulz Béla (Klein V.), Mayer Károly, Wagner Dezső (Márkus Samu), id. Aigner József, Csizy Elemér, Wegener Ottó, Szakáll Ferenc, Zurável Béla (Pesti Könyvnyomda Részv.-Társ.), Linczer Mór, Stern Samu, Deutsch Simon, Hertsik Márton, Pintér György, Friedmann József, Löbövics Lajos, Lausch Károly, Sámuel József, Schláger István, Lukesch Béla, Babay Lajos, Kohn Gyula, Hütter Vilmos, Deutsch Dezső (ismeretlen tartózkodásúak). — A hónap végén 1574 rendes, 13 tiszteletbeli, összesen 1587 tag.

Erdélyi M. cs. és kir. udvari fényképész (Budapest IV, Semmelweis-utca 2. szám, a Kossuth-Lajos-utca sarkán) a Könyvnyomdászok Szakköre tagjainak fényképek készítésekor a következő igen kedvezményes árakat számítja:

6 darab vizites fénykép	6 korona, 12 darab 10 korona.
6 « kis makart-kép	14 « 12 « 24 «
6 « kabinetkép	16 « 12 « 26 «
6 « makart-kép	20 « 12 « 36 «

Megrendelések alkalmával az illető szaktársnak a tagsági jegyével kell igazolnia, hogy tényleg tagja a Szakkörnek.

A Grafikai Szemle hirdetéseinek árszabása:

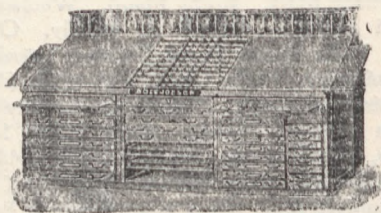
a) Egész oldalas hirdetés:	egy évre 240 korona
« « «	fél évre 130 «
« « «	negyed évre 70 «
« « «	egyszeri közlés 30 «
b) Fél oldalnyi hirdetések:	egy évre 130 «
« « «	fél évre 70 «
« « «	negyed évre 40 «
« « «	egyszeri közlés .. 20 «
c) Negyed oldalas hirdetés:	egy évre 70 «
« « «	fél évre 40 «
« « «	negyed évre 25 «
« « «	egyszeri közlés .. 15 «
d) Nyolcad oldalas hirdetés:	egy évre 40 «
« « «	fél évre 25 «
« « «	negyed évre 15 «
« « «	egyszeri közlés .. 8 «

Az apró hirdetéseknek ára az első közléskor petit soronként 40 fillér; minden további közlés ötven százalékkal olcsóbb.

Szerkesztik Tanay József és Novák László. Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest V, Hold-utca 7. szám (telefon 36-02). Nyomatott a Pesti Könyvnyomda R.-Társaság nyomdájában.

BÖLE JÓZSEF

ELSŐ MAGYAR KÖNYV-
NYOMDAI SZAK-ASZTALOS
BUDAPEST, HORÁNSZKY-UTCA 3.

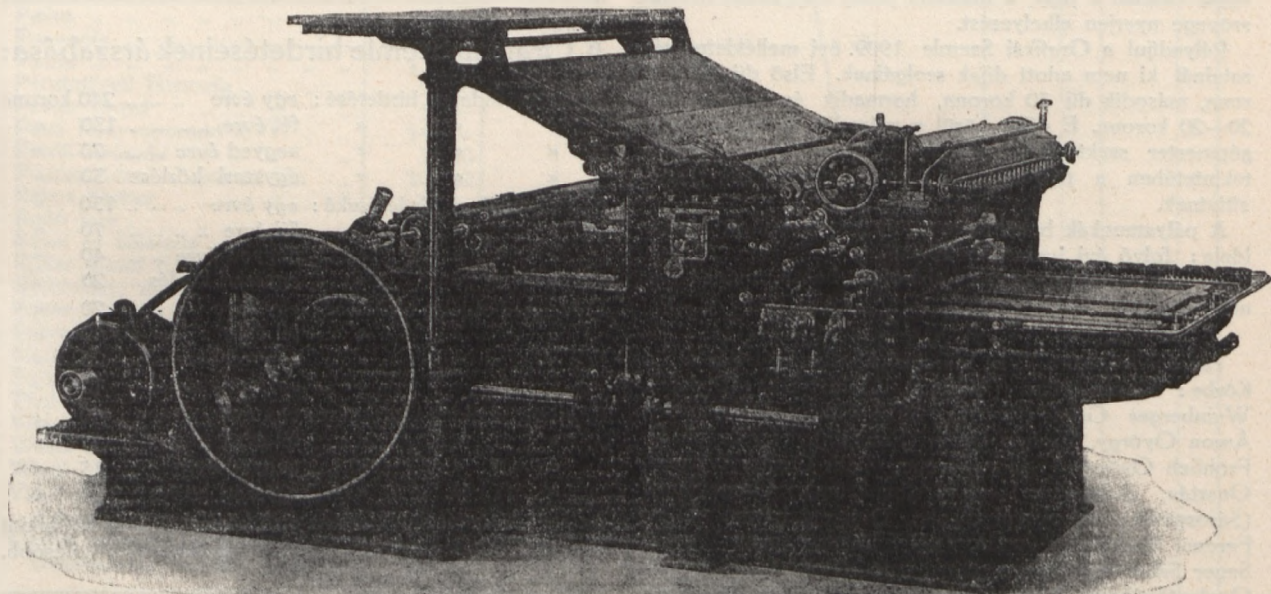

ÁLLANDÓ RAKTÁRT TART MIN-
DENFÉLE BETŰ-SZEKRÉNYEKBŐL
ÉS REGÁLISOKBÓL, ÚGYSZINTÉN
KÖNYVKÖTŐI FASZERELVÉNYBŐL

JAVÍTÁSOKAT PONTOSAN ESZKÖZÖL ÉS
ELVÁLLAL MÁS ASZTALOSMUNKÁT IS.

Victoria könyvnyomdai gyorsajtók

a nagysághoz képest 2500 példányos gyorsasággal óránként. — Mint speciális autotípia- meg-
színyomó-gépeket: gyorsajtóinkat légkirakóval is építjük, tehát dob, szalagok és gereben
nélkül is gyártjuk.

Maschinenfabrik Rockstroh & Schneider Nachf. Act.-Ges., Dresden-Heidenau.
Magyarországi képv.: Tanzer Miksa, Budapest VII, Akácfa-u. 50. Javítóműhely: Adolf GEEL, Wien VII/2, Lerchentelderstr. 37.

A MODERNSÉGRE TÖREKVŐ SZAKTÁR-
SAK NÉLKÜLÖZHETLEN SZAKKÖNYVE.

MAGYAR NYOMDÁSZOK ÉVKÖNYVE

AZ 1910-IK ÉVRE

(HUSZONÖTÖDIK ÉVFOLYAM).

Pompás kiállításban, több mint 200
szövegoldallal, tömérdek instruk-
tív értékű illusztrációval, 40 szép
melléklettel. Ára 3 korona. Meg-
rendelhető Bozsik István szakköri
pénztárosnál Budapesten, VIII,
Sándor-tér 4 (Gutenberg-Otthon).

KLISÉKET KÉSZÍTŐ MŰINTÉZET
BUDAPEST VI, EÖTVÖS-UTCA 48. SZ.

TELEFON 18-99.

**WOTTITZ
 MANFRÉD
 ÉS TÁRSA**

DOMBORNOMASOKHOZ VALÓ STANZNIK. FOTOTIPIÁK. KEMIGRÁFIÁK. AUTOTIPIÁK. KLISÉK HÁROM- ÉS NÉGYSZÍNŰ NYOMTATÁSHOZ FÉNYKÉPÉSZETI FELVÉTELEK HÁZON KIVÜL IS.

:: Eladó nyomdavállalat. ::

A fővároshoz közel, nagy vidéki városban, saját napilappal és több szerződéses lapnyomással biró nyomdavállalat családi körülmények miatt eladó. A vállalat kitűnően be van vezetve s jól jövedelmez. Szállítója a városnak és több helybeli és vidéki nagy gyáraknak és intézetnek.

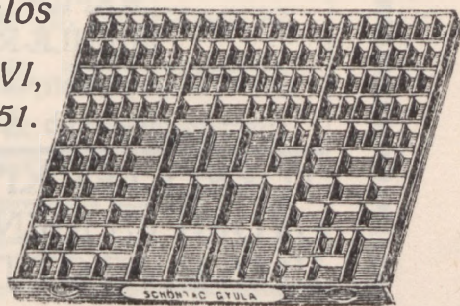
Schöntag Gyula

szakasztalos

Budapest VI,
 Váci-körút 51.

Kis antiqua-
 szekrény 7,
 nagy 9 kor.

Arjegyzék ingyen
 és bérmentve.

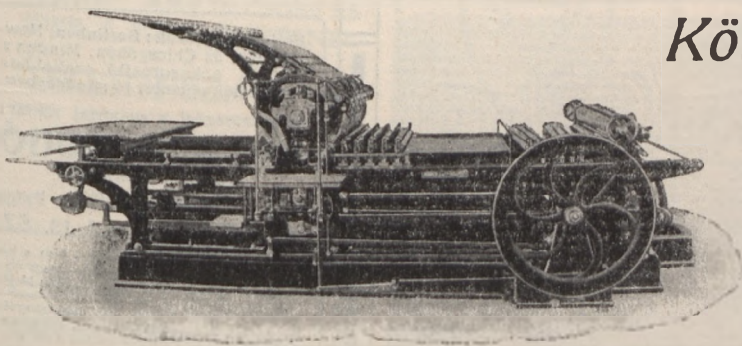
WÖRNER J. ÉS TÁRSA

GÉPGYÁRA BUDAPESTEN

Könyvnyomdai gyorsajtók vasuti rendszerű menettel. Könyvnyomdai gyorsajtók két- és négy pályás görgőjárattal. Kromotípiai gyorsajtók rövidített ivkivezetéssel, a gyűrűs kirakódob segítségével. Kétfordulatú gyorsajtók elől kirakóval. Könyvnyomdai gyorsajtók görgőpályával. Könyvnyomdai kézisajtók.
 ◯ ◯ Könyvkötő-gépek. ◯ ◯

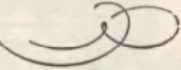
Körforgó nyomó- gépek

ujság- és illusztráció-
 nyomásra, meghatá-
 rozott és változtat-
 ható ivnagyság szá-
 mára.

LEGRÉGIBB GYORSSAJTÓGYÁR AZ EGÉSZ BIRODALOMBAN!

ALAPÍTOTT 1848-BAN.

MÖDLINGI GYORSSAJTÓGYÁR
EZELEŐTT KAISER L. FIAI RÉSZV.-TÁRS.
BUDAPESTI FIÓKTELEP: VII, AKÁCFA-UTCA 13. SZ.
..... Telefonszám 54—48.

Gyár: MÖDLING Wieni fióktelep: XVIII/1, WÄHRINGERSTR. 125

 Egyszerű könyvnyomdai gyorsajtók vasuti s körmozgású menettel, kromó- és autotípia-gépek front-kirakóval vagy anélkül; — „RAPID“ gyorsajtók görgőjarral; — „DOPPELRAPID“ MIEHLE-RENDSZERŰ KÉTFORDULATÚ gyorsajtók; — kétszínnyomó, dupla és könyvnyomdai gyorsajtók. A legkülönlegesebb KÖRFORGÓGÉPEK állandó és változó alakra.

TÖKÉLETES KIVITEL,
GYORS ÉS IGEN KÖNNYŰ JÁRÁS.
ÚJ ÉS JAVÍTOTT GÉPEK ÁLLANDÓ NAGY RAKTÁRA

Koblinger Gyula *fotocinkográfiai
műintézete.*

Budapest VII, Csengery-utca 22. szám (telefon 14-61).

Készít mindennemű kliséket művekhez, folyóiratokhoz, árjegyzékekhez meg hirdetésekhez. Építészeti stb. terveket fotolitográfiailag sokszorosít. — Alapítás éve 1892.

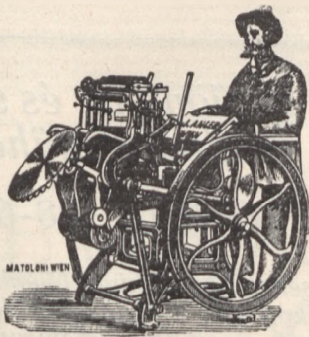
Fiókfestékgyárak: Berlinben, New-Yorkban és Chicagóban. Minden a grafikai sokszorosító szakokhoz való festék ellsmert jó minőségben.

Magyarországi s ausztriai raktár:
CARMINE HUGÓ
grafikai szaküzlet

Bécs **BUDAPEST** Prága
VII, KIRÁLY-UTCA 13. SZ.

Kitüntetések: Páris 1900: Grand Prix a két aranyérem; Saint Louis 1904: nagy díj; Bordeaux 1907: Grand Prix. — Telefon 14-16.

Cheque-számla a m. kir. postatakarékpénztárnál Budapest 22.610. sz. a. Chequeszámla k. k. Post-Sparkassen-Amt Wien Nr. 55.516.

Josef Anger

Gépgyár és
vasöntőde & Söhne

Wien-Hernals, Hauptstr. 122.

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papiros-gyárak, üzleti könyveket készítő gyárak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel.

Magyarországi képviselők:

SILBERER ÉS STECKLIN Budapest VII, Kertész-u. 38

KÖNIG ÉS BAYER

== fototeknográfiai műintézete ==

Budapest VII, Kazinczy-u. 32.

KLISÉK mindenemű képen nyomtatványokhoz a legjobb kiülteben.

AUTOTÍPIA. ≡ KROMOTÍPIA.

≡ FOTOTÍPIA. ≡ FOTOLITO. ≡

— Hőszekélyű felvételek. —

BERGER ÉS WIRTH

TÖRZSGYÁR LIPCSÉ
NÉMETORSZÁGBAN

ELSŐ MAGYAR KÖNYV- ÉS
KÖNYOMDAI FESTÉK- ÉS
HENGERTYAG-GYÁR
HENGERTYAG-MŰHELY
LAPOS- ÉS KÖRFORGÓ GÉ-
PEKHEZ. OLCSÓBB ÉS
JOBB A HÁZI ÖNTÉSSEL

TELEFONSZ.: 56—64

UJSÁG-, MŰ-, ILLUSTRÁCIÓ-
DISZMŰ- ÉS MINDENFAJTA
SZINES FESTÉKEK, KEN-
CÉK, BRONZOK A GRAFIKAI
IPARÁGAK SZÁMÁRA
«PATENT», «VICTORIA» ÉS
«BIANCA» HENGERTYAG
EGÉSZEN SIMA ÉS KOCKÁ-
ZOTT TÁBLÁKBAN

Fiókgyárak: Barmen, Ber-
lin, Szt-Pétervár, Flórenc,
Páris, London, Newyork,

GYÁRTELEP: BUDAPEST, IX., MÁRTON-U. 19

Fischer és Mika betűöntöde és stereotipáló műhely.

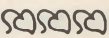
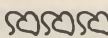
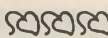
Budapest VI, Révay-utca 6. szám (telefon 28-62).

Elvállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket. A legkülönbözőbb célszerű és divatos könyv- és címbetűkből nagy választékot tart. Folyton készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat a legjobb minőségben. — Ajánlja szabadalmazott nyomdai vonalzó berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 korona.

GLEITSMANN E. T.

NYOMDAFESTÉKGYÁRAK,

BUDAPEST VII, AKÁCFA-UTCA 50. TELEFON 13—70

Fekete és színes festékek az összes grafikai célokra. Különlegességek: legfinomabb autotypia- és háromszinnyomó festékek. Vegyileg tiszta lenolajkencék. Hengeranyag. Hengeröntőműhely.

Törzsgyár: DREZDA. Fiókgyárak: WIEN-RABENSTEIN. TURIN. TRELLEBORG. KOPENHÁGA.

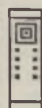
Képviselet TANZER MIKSA GRAFIKAI SZAKÜZLET
 BUDAPEST VII., AKÁCFA-UTCA 50.

BERTHOLD H., BERLIN SW

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS BETŰÖNTÖDE RÉSZV.-TÁRS.

Fiókok: Wien, Szt. Pétervár, Moszkva és Bauer & Co., Stuttgart

Nagy választék különféle körzet és betűujdonságokból, rézléniákból, vignettákból és a t. • Legnagyobb választék orosz betűkből. • Teljes nyomdai berendezések gépekkel és segédeszközökkel. • Szolid kivitel.

Vezérképviselők:

Pusztafi Zsigmond, Budapest V, Akadémia-u. 8.
a kik mintákkal és ajánlatokkal szolgálnak.

MAGYAR
EVEZŐS-EGYLETEK
ORSZAGOS-SZOVETSÉGE

Üzleti telefon
31-50
Nyomdai telefon
39-68

Papír-, író- és rajzszerkesztés kereskedése ✪
Vonalozott üzletikönyvek nagy raktára.
Kő- és könyvnyomda. Műszaki rajzo-
kat sokszorosító intézet. Térképészet.

KÁROLYI
GYÖRGY
BUDAPESTEN

DOROTTYA-U. 10, ARANY JÁNOS-U. 1

A BÉCSI ELSŐ NEMZETKÖZI VADÁSZATI KIÁLLÍTÁS
MAGYAR KATALOGUSÁNAK
SZERKESZTŐJE

DR. CZAKÓ ELEMÉR BUDAPEST IX, ÜLLŐI-UT 33-37

Papir- író- és
rajzszerszámok keres-
kedése, üzleti
könyvek nagy
raktára

KÁROLYI GYÖRGY BUDAPESTEN

Kő- és könyv-
nyomda. Mű-
szaki rajzokat
sokszorosító
intézete

V, DOROTTYA-UTCA 10
V, ARANY JÁNOS-UTCA 1

Telefon 31-50

Telefon 39-68

RÓZSA ÉS NÖVÉNY KÉPES ÁRJEGYZÉK

30-IK
ÉVFOLYAM

VIRÁG-CSARNOK
MÁTYÁS KIRÁLY-TÉR
TELEFONSZÁM: 308.

TÉLI ÉS NYÁRI
KERTÉSZETI TELEP
TELEFONSZÁM: 228.

FARKAS ANTAL

15 holdas és 32 virágházassal műkertészetéből
Kolozsvárt, Téglás-utca 16–18. sz.

TISZTELT MEGRENDELŐIMHEZ!

RÓZSA-GYŰJTEMÉNYEMET ez évben is nagy gonddal állítottam össze és kivált oly fajtákra fordítottam különös figyelmet, melyek a mi éghajlatunkra nézve jól virágzóknak bizonyultak és nem kényes fajták.

A nemesítésnél kizárólag csakis jó, egészséges gyökérzetű alanyokat használtam fel és így oltott rózsatörzseim a szabad földbe való kiültetésnél biztosan megerednek és jó sikerrel fognak továbbfejlődni. A rendes magasat 30 cm., a nagyon magasat 40 centiméter mélyen kell a földbe ültetni és az összekötő vesszőt a tövéről ügyesen fölívágni és a tő mellől a mohát leszedni, de az alsó részéről nem, mert abban már a gyökerek vannak és azáltal azokat megsértenők, mi a rózsza hátrányára lenne. Jól kétszer-háromszor beöntendő, hogy a gödre teljesen átázzon.

Végül felkérem tisztelt vevőimmet, hogy megrendeléseiknél a **nevet, lakhelyet, utolsó postát vagy vasuti állomást tisztán, olvashatóan kiírni** és velem azt is tudatni sziveskedjék, hogy a kívánt szállitmányt **postára** vagy **vasutra**, mint gyorsárut adjam-e fel, kikötés nélkül csakis gyorsárúként szállítom.

Ha másként nem lenne, akkor kérem, hogy sziveskedjenek megengedni, miszerint a **szállitmányt utánvét mellett adhassam fel** minden vevőimnek.

További nagybecsű megtisztelő pártfogásért esedezve, maradok mély tisztelettel:

FARKAS ANTAL KERESKEDELMI MŰKERTÉSZ KOLOZSVÁRT.

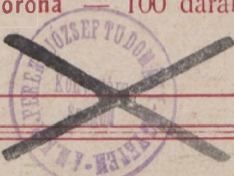
RÓZSÁK ÁRAI: * csillaggal jelzett rózsákból 1 éves törpe gyöknyakba oltott rózsák is kaphatók.

** csillaggal jelzetekből 2 éves igen erős bokorrózsa is kapható, mely magról kelt alanyba lett szemezve. + jelölt rózsákból 2 éves magastörzsi is kapható.

1-ső osztályu a következő árak mellett kapható:

80—100 cm-ig	vegyes magasságuakból	darabonként	60 fillér.
100—120 cm-ig	„ „	„	70 fillér.
125—130 és 140 cm-ig	„ „	„	80 fillér.
145—150 és 160 cm-ig	„ „	„	1 kor.

50 darab vegyes magasságuakból saját választásom szerint összeválogatva, a legjobb fajtákból **32 korona** — 100 darab **60 korona**.

REPRODUKÁLÓ MŰINTÉZET

WESZELY LIPÓT ÉS TÁRSA

KLISEK

BUDAPEST
V. Dorottya-utca 11.

AUTOTIPIA · FOTOTIPIA
KROMOTIPIA · FOTOLITO
MINDENMŰ RAJZOKAT

A LEGJOBB KIVITELBEN.

BEIT & CO.
HAMBURG

**DRUCKFARBEN
FABRIKEN**

FŐRAKTÁR ÉS IRODA:

MÜLLER TESTVÉREK
BUDAPEST, V, SÓLYOM-UTCA 13.

LORILLEUX CH. ÉS TÁRSA

A VILÁG LEGRÉGIBB ÉS LEGNAGYOBB NYOMDAI,
KÖNYOMDAI, KÖNYVKÖTÉSZETI FESTÉKEK GYÁRA

Az 1839. és 1900. párisi világkiállításon versenyen kívüli jury-tag.

FESTÉKEK A KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI, KÖNYVKÖTÉSZETI, S VALAMENNYI GRAFIKAI SZAKMA RÉSZÉRE. ARANY-, EZÜST- ÉS MÁSOLÓFESTÉKEK. HENGERANYAGOK ÉS AZOK ÖNTÉSE. KENCÉK. PREPARÁLT PAPIROK KÖNYOMDÁK RÉSZÉRE.

Grand Prix-vel kitüntetve:
St.-Louis 1904,
Lüttich 1905, és
Milano 1906.

11 GYÁR ÉS 40 LERAKAT AZ EGÉSZ VILÁGON!

TELEFON 37-58. SZÁM

IRODA ÉS RAKTÁR: BUDAPEST,
FERENCZ JÓZSEF-RAKPART 27

ALAPITVA 1818-BAN

GYÁR: BUDAFOKON, BUDAPEST MELLETT

Bélyegző-metszés		Ólomzár-gyártás
Mechanikai műhely		» Tömöntőde »
Galvanoplasztika		Rézlénia-gyártás
	ELSŐ MAGYAR	
	BETŰÖNTŐDE	
	RÉSZV.-TÁRS.	
	BUDAPESTEN, VI., DESSEWFFY- UTCA 32. SZÁM. TELEFON 23-70	
<p>Dús raktárt tart folytonosan magyar, német, tót, horvát, szerb, román s bolgár ékezetű</p> <p>: könyv- és : címbetűkből</p> <p>körzetekből, rézléniákból és kizárásokból, továbbá a legkülönbélebb ékítményekből és egyéb nyomdai felszerelvényekből. Egész nyomdai berendezések jutányos árban és gyorsan fogantatosítanak.</p>		
	EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT CZETTEL ÉS BENDTNER SZABAD.	